U N I V E R Z I T A T O M Á Š E B A T I V E Z L Í N Ě

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

Postoje veřejnosti k domácímu násilí

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Vypracovala:

Jana Doležalová

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Postoje veřejnosti k domácímu násilí zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 13. 4.2010 ……..

Podpis

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Jana Doležalová

OBSAH

Úvod **2**

1. Domácí násilí **4**

1.1 Specifika domácího násilí 4

1.2 Formy domácího násilí 7

1.3 Dítě jako svědek (oběť) domácího násilí 9

2. Psychologie oběti a agresora **12**

2.1 Psychologie oběti 12

2.2 Psychologie agresora 17

3. Legislativní řešení problematiky domácího násilí **20**

3.1 Legislativní řešení domácího násilí v České republice 20

3.2 Legislativní řešení domácího násilí ve vybraných zemích EU, USA a Kanady 26

4. Terapeutické programy pro pachatele domácího násilí ve vybraných zemích EU, USA a Kanady **29**

5. Organizace pomáhající obětem domácího násilí **32**

6. Aplikační část – vlastní průzkum **34**

6.1 Stanovení cíle a hypotéz 34

6.2 Způsob provedení a vyhodnocení získaných dat 36

6.3 Výsledky průzkumu 37

Závěr **58**

Resumé **61**

Anotace **62**

Seznam použité literatury **64**

Přílohy **66**

Úvod

Domácí násilí představuje závažný společenský problém. Podle výzkumu agentury STEM pro Bílý kruh bezpečí, o.s. a Philips Morris ČR, a.s. z roku 2006 postihuje domácí násilí přibližně 16% české populace.

Důsledky tohoto jevu mají devastující účinek, jak na oběť a děti jako svědky, tak i na fungování celé rodiny. Nejedná se pouze o viditelné rány v podobě modřin, podlitin, popálenin či ran. „Neviditelné" stopy zahrnující ponižování, nadávky a vyhrožování bývají pro oběť mnohem horší. Agresor může postupně oběť izolovat od svého okolí, nebo zamezit přístup k financím. Také pronásledování či slídění (stalking) řadíme k domácímu násilí. Jedná se o specifický druh násilí, na který se velmi často zapomíná.

Domácí násilí je dynamický proces, který se vyvíjí a mění. Celý cyklus násilí se skládá z fází násilí a „klidu", které se střídají a opakují. Proto je pro oběť velmi těžké odejít z násilného vztahu. Ve stádiu, kdy k násilí nedochází, dává násilník oběti „falešné naděje", že bude vše v pořádku.

Obětí se může stát kdokoliv – muž, žena, dítě. Na rozdíl od dospělých, dítě vnímá celou situaci podstatně citlivěji. Neumí vyhodnotit projevy násilí otce vůči matce. Vždyť jsou to jeho rodiče, které má rádo. Tato negativní zkušenost pak ovlivňuje celý psycho-sociální vývoj dítěte. Do budoucna může přejímat vzorce chování otce – násilníka či matky – oběti a aplikovat je do pozdějších interpersonálních vztahů.

Koncem 80. let minulého století bychom při vyslovení „domácí násilí" určitě odvraceli tvář. Především díky vzniku a iniciativě neziskových organizací došlo v 90. letech ke změně postoje k tomuto obzvláště nebezpečnému druhu násilí.

O domácím násilí se začalo hovořit na veřejnosti. Není už považováno za „soukromou věc" o které se mlčí, probíhají kampaně proti domácímu násilí a i zájem masmédií vzrostl.

Od roku 2007 prošla velmi důležitou změnou legislativa, která významně pomáhá obětem domácího násilí. Zejména zřízení intervenčních center, která zajišťují psycho-

sociální a právní pomoc obětem domácího násilí. Od 1.1.2010 platí nový trestní zákoník. Tento již trestá i poměrně opomíjený druh domácího násilí – stalking.

Má bakalářská práce nese název Postoje veřejnosti k domácímu násilí. Toto téma upřednostňuji, protože mám s domácím násilím v rodině nepřímou zkušenost. Proto vidím řešení problému domácího násilí jako velmi důležité a lidé by před ním neměli zavírat oči.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaký postoj k domácímu násilí převládá u široké veřejnosti.

Postoje člověk získává během celého svého života. Jedná se o poměrně trvalé zaměření jedince na určitou situaci, osobu či předmět. Člověk si utváří postoje prostřednictvím sociálního učení již v raném dětství – zejména přejímáním postojů od rodinných příslušníků či později ve škole. V průběhu života vznikají postoje na základě vlastní zkušenosti, buď negativní, nebo pozitivní.

Postoje nám determinují, jak se bude osoba v dané situaci chovat. Nedílnou součástí postojů je jejich emocionální složka. S postoji také úzce souvisí hodnoty a hodnotový systém jedince.

Jaký postoj osoba zaujímá vůči domácímu násilí, tedy závisí na osobní zkušenosti jednotlivce, na zvnitřnění postojů skupiny, ke které patří a především na informovanosti. Prostřednictvím dostatečně získaných informací může dojít ke změně postoje jedince k domácímu násilí. Velmi důležitá je vůle osoby k přijímání informací dané problematiky.

Bakalářská práce se skládá z teoretické a aplikační části. V teoretické části objasňuji samotný pojem domácího násilí, psychologii agresora a oběti, dále popisuji legislativu, jak v České republice, tak i v zemích Evropské unie a následnou práci s pachateli, zejména v zahraničí.

Aplikační část zahrnuje již vlastní průzkum. Data byla sbírána pomocí dotazníkového šetření. Respondenty tvořil vzorek široké veřejnosti v Brně. Výsledky, jejich grafické znázornění a komentář jsou uvedeny v této části.

Informace k tomuto závažnému celospolečenskému jevu jsem získala studiem odborné literatury a konzultací s odborníky.

1. Domácí násilí

Hovořit o násilí v rodině před několika lety, by bylo téměř nemyslitelné. Bohužel i přes dnešní medializaci a kampaně se tento fenomén stále objevuje. Postiženy jsou nejčastěji ženy, i když ani mužům se ve 3% nevyhýbá. Vyskytuje se napříč všemi vrstvami společnosti. Nelze tvrdit, že se domácí násilí týká pouze rodin s nižším společenským statusem. Naopak. Děje se tak bez rozdílu vzdělání, rasy, pohlaví či náboženství.

Z důvodu nízké informovanosti či nezájmu veřejnosti o tuto problematiku, ve společnosti i nadále převládají různé mýty o domácím násilí. Ovlivňují postoj, který jedinec vůči domácímu násilí zaujímá. Týkají se jak typické oběti, tak násilníka (viz příloha č. 2).

Výzkumy v oblasti domácího násilí jsou teprve ve vývoji a probíhají relativně krátkou dobu. První s výzkumy začali USA v 70. letech minulého století. Hlavním smyslem bylo odstranění bariéry mezi lidmi, kterou toto téma vytváří.

1.1 Specifika domácího násilí

Mluvit o tom, že nás někdo, koho velmi důvěrně známe, bije, ponižuje nebo vyhrožuje, bývá nejen traumatizující, ale i ponižující zážitek. Většinou nechceme, aby kdokoliv věděl, že něco není v pořádku s naší vlastní rodinou. Stydíme se a bojíme násilníka. Proto je vše dlouho drženo v tajnosti. Trvá i několik let než najde oběť odvahu učinit potřebné kroky ke zvládnutí celé situace.

Jedním z hlavních specifik domácího násilí je fakt, že se **odehrává v soukromí**, za zavřenými dveřmi. Beze svědků a v tajnosti. Této situace využívá agresor k páchání svého násilí vůči oběti. Nikdo nic nevidí a nemůže hodnotit.

Typickým znakem ve vztahu mezi agresorem a obětí je intimita a citová blízkost. Pachatel je vždy znám a setrvává v domácím prostředí.

Nejde jen o jednorázovou hádku či konflikt - v tomto případě jsou si partneři rovnocenní. U domácího násilí bývají **role přesně určené** – agresor a oběť. Jestliže nedojde k zastavení násilí ihned v počátcích, dochází k **eskalaci (stupňování)**

a **opakování.** Od nadávek, ponižování až k fyzickému napadení. Ve výjimečných případech končí napadení i smrtí.

Důležitým faktorem je i jeho **dlouhodobost**. Celý proces domácího násilí může trvat bez povšimnutí i několik let. Začátek bývá nenápadný a oběť není schopna identifikovat známky počínajícího domácího násilí.

V souvislosti s průběhem domácího násilí vzniká tzv. **„cyklus násilí“.** Jednotlivé fáze na sebe navazují a opakují.

Skládá se ze 3 fází (z pohledu oběti):

„**1. fáze – stupňování napětí**

- charakteristickým znakem je vypjatá atmosféra ve vztahu, časté hádky, které vyprovokuje oběť
- agresor začíná oběť slovně napadat
- reakcí ženy na partnerovo chování je vyhýbání se mu, nebo vyhovění jeho požadavkům, aby nedocházelo k dalšímu konfliktu

2. fáze – exploze

- napětí se stupňuje až vyvrcholí přímou agresí vůči oběti
- tato fáze může trvat různě dlouho, individuální

3. fáze – líbánky

- muž se ženě omlouvá, „Všechno bude v pořádku.“, „ Miluji Tě.“
- lituje svého činu
- období nastolení „klidu“
- většinou žena netuší, že se celý cyklus násilí bude opakovat“ [1)]

1) BUSKOTTE, A., Z pekla ven – Žena v domácím násilí, Computer Press, Brno, 2008, s. 64, 65

Cyklus násilí

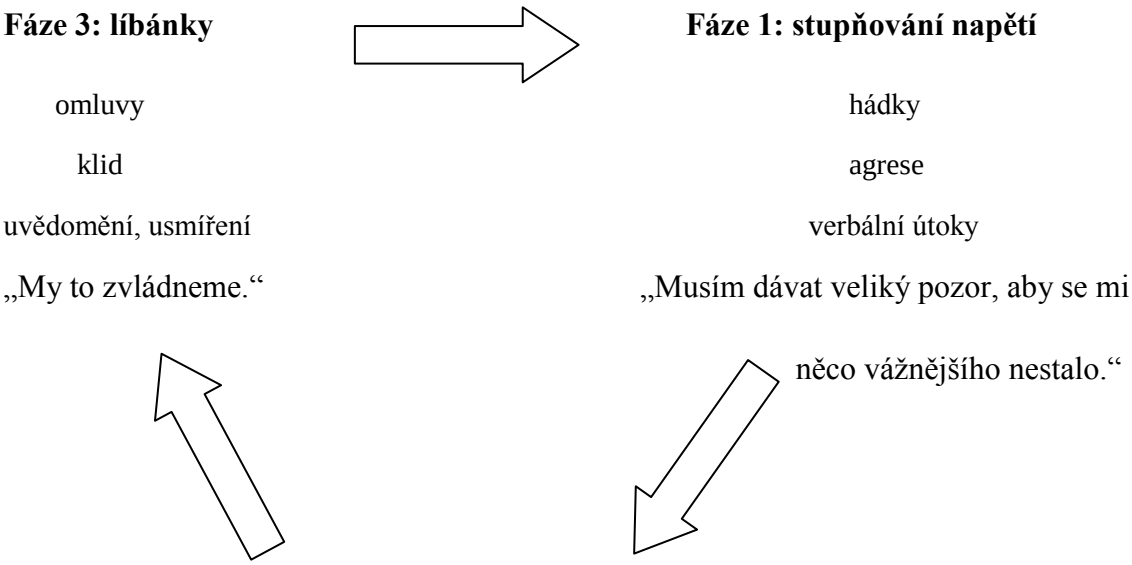

[2)]

Aby byla naplněna skutková podstata trestného činu domácího násilí, musí být splněny všechny 4 znaky domácího násilí − dlouhodobost, eskalace, role přesně určené – agresor, oběť, musí násilí probíhat v soukromí.

2) BUSKOTTE, A., Z pekla ven – Žena v domácím násilí, Computer Press, Brno, 2008, s. 63

1.2 Formy domácího násilí

Domácí násilí má mnoho podob. Od ponižování, nadávek, vyhrožování až po kopance a surové bití. Domníváte se, když muž své ženě např. zlomí ruku, že lékaři řekne pravdu, jak k „úrazu“ došlo? Bohužel není tomu tak. Ze strachu či ponížení.

Formy domácí násilí se dělí:

„**1. fyzické násilí**

- zahrnuje facky, kopance, rány pěstí, popáleniny, škrcení, ale i vyhrožování zbraní
- v některých případech brutálního napadení může skončit celá situace smrtí obětí

2. psychické násilí

- do této skupiny patří vyhrožování, ponižování, nadávky, vydírání, zesměšňování, ve společnosti, znemožňování v práci, odepírání spánku, potravy, zastrašování, vyhrožování, sebevraždou, ničení majetku oběti

3. sociální izolace

- znemožnění kontaktu s rodinnými příslušníky, kamarády, trvá zákaz navštěvování společenských událost

4. sexuální zneužívání

- znásilnění, vynucení sexuálních praktik, které odmítáme pod výhružkami nebo přímým násilí

5. ekonomická kontrola

- omezování přístupu k penězům, neposkytování peněz na domácnost, může končit až zákazem chození do práce“ [3)]

3) www.rosa-os.cz/domaci-nasili/formy-domaciho-nasili

6. pronásledování = stalking

- specifický typ násilí, který bývá velmi často opomíjený
- zahrnuje pronásledování, oběť dostává nevyžádané sms, dopisy, dárky, pachatel ji obtěžuje neustálými telefonáty
- do této skupiny se řadí také šíření pomluv o oběti mezi přáteli, v zaměstnání ze strany pachatele
- tímto chováním násilník omezuje oběť v soukromém životě a dochází k její izolaci od společnosti

Domácí násilí většinou začíná psychickým násilím, které později přechází do fyzického napadání. Kombinuje se, opakuje a eskaluje. Přitom se pachatel chová ve společnosti mile, přátelsky a sebevědomě. Nikoho by nenapadlo, že tento muž svou ženu doma týrá.

Psychické násilí je nejčastější formou. „Výhodou“ agresora bývá fakt, že svou oběť dokonale zná. Ví o jejích slabinách a právě těch zneužívá. Ve všech případech, cílem násilníka je ovládnout život oběti, získat moc a kontrolu nad ní.

Někomu se může zdát dennodenní vyzvedávání ženy z práce manželem jako projev jeho lásky, ale i tento projev může být součástí domácího násilí. Okolí si přitom ničeho nevšimne. Brzy se žena ocitá v “kleci“, ze které není úniku. Sociální izolací, kterou agresor svým jednáním a činy, vyvolává, získává již zmíněnou kontrolu nad obětí a zároveň nedochází ke vzniku podnětů, které by vedly k žárlivosti.

Násilník má např. přesně spočítaný čas, který oběť věnuje jednotlivým činnostem – péče o dítě, starost o domácnost. Pokud oběť čas přetáhne, vzniká další důvod pro potrestání.

Důsledek izolace je fakt, že žena ztrácí kontakty s kamarády, rodinou a jeví se v jejich očích jinak. Nikdo neví pravou příčinu změny jejího chování. Nemá komu by se s problémem svěřila. Žena poté lehce uvěří slovům násilnického partnera, že za vše může pouze ona svým chováním a jeho agrese obrácená proti ní je tedy oprávněná. Bohužel nemá zpětnou vazbu od okolí, pouze od partnera, který ji neustále utvrzuje v domnění o její vině. U ženy dochází k pocitu osamělosti a bezmoci celou situaci sama řešit. Bohužel i přes trvající a opakující se násilí, žena svého muže miluje a o to je těžší od něj odejít. Omlouvá jej a obviňuje sama sebe za útoky namířené proti ní či dítěti.

Jestliže se týraná žena svěří rodinným příslušníkům či kamarádce, není možné situaci zlehčovat či úplně zavrhnout se slovy: „Tobě se to nemůže stát. Můžeš si za to svým chováním.“ Oběť musí být informována o svých právech, možnosti odejít z domova, využití azylových domů a odborné pomoci.

U stalkingu je typickým znakem fixace agresora na oběť. Motivací bývá láska, nebo naopak nenávist, zlost či vztek. Pachatel jedná úmyslně a v tomto ohledu je velmi nebezpečný. Nelze tento druh násilí podceňovat.

1.3 Dítě jako svědek (oběť) domácího násilí

Podle dosavadních průzkumů, děti bývají ve více než 90 % svědky ze všech případů domácího násilí. Mohou se stát jak obětí přímého násilí ze strany rodičů, tak “pouze“ jeho svědkem.

Domácí násilí není jednorázovou záležitostí. Probíhá cíleně, systematicky a dlouhodobě. Styk s dennodenním násilím – přímým či nepřímým – negativně ovlivňuje jak fyzický, tak psycho-sociální vývoj jedince. Celou situaci prožívá velmi intenzivně. Incidenty dítě traumatizují a zanechávají stopy na celý život.

Důsledkem působení dlouhodobého násilí a traumatizujících zážitků dochází ke změnám psychiky a projevují se ve formě tzv. psychosomatického onemocnění. Trvalý stres se promítá na tělesné stránce jedince. Dítě často trpí bolestmi hlavy, břicha, pomočováním a vznikají poruchy spánku nebo příjmu potravy. Upadá do depresí, objevuje se vyšší sklon k sebevraždě, málo komunikuje s vrstevníky, převládá uzavřenost. Může docházet k regresi – tzn. dítě se vrací do předcházejícího vývojového stádia. Záleží na věku dítěte. Může se projevovat různě: od kývavých pohybů, cucání prstu, nepřítomným pohledem před sebe nebo vztekáním se pro nedosažení svého cíle.

„Manipulovat dětmi je velmi jednoduché. Děti budou vždy hledat pro své milované rodiče omluvu. Dětská tolerance je bezmezná, děti jsou připraveny svým rodičům vše odpustit, vzít na sebe jejich chyby a snažit se pochopit příčinu jejich nespokojenosti.“ 4)

4) HIRIGIYEN, F.-M., Psychické násilí v rodině a v zaměstnání, Academia, 2002, s. 47

Podle francouzské psychiatričky M. F. Hirigoyen je známkou perverzního jednání rodičů vůči dítěti vymyšlení směšné přezdívky. Ta dítě uráží a ponižuje. Významně však ovlivňuje i jeho sebevědomí a sebehodnocení.

Dítě cítí odpovědnost za věčné incidenty násilí mezi rodiči, které má rádo. „Za všechno můžu jenom já.“ Přebírá vinu za to, co se v rodině odehrává. Díky konfliktům, které se neustále opakují, vzniká narušení základní potřeby dle Abrahama Maslowa – potřeby jistoty a bezpečí. Dítě trpí trvalým stresem a strachem. Prožívá pocity bezmoci a beznaděje. Z reality může utíkat do světa drog nebo alkoholu.

V souvislosti s domácím násilím u dítěte může vzniknout tzv. syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte = CAN (Child Abuse and Neglect syndrom). Postihuje přibližně 1-2% dětí. Je důsledkem nevhodného zacházení s dítětem.

Na podporu ochrany dětí v roce 1993 vešla v platnost ratifikovaná Úmluva o právech dětech. „Úmluva o právech dítěte je nástrojem k prosazování pomoci dětem ohroženým, strádajícím a trpícím, týraným fyzicky i duševně a chrání práva dítěte jako lidské bytosti. Hlavními principy jsou blaho a nejvyšší zájmy dítěte. Zajišťuje právo dítěte na vyváženost ochrany a sebeurčujících práv v každé etapě jeho vývoje. (Prokop, 2000)“[5)]

Až v roce 1999 se vyčlenil (dříve byl součástí zákona o rodině) a vešel v platnost zákon č. 359/1999 Sb. zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Zabezpečuje dítěti ochranu a zajišťuje vhodné podmínky pro výchovu a správný vývoj. Také osoby, které mají podezření, že je dítě ohroženo týráním či jakýmkoliv trestným činem, mají povinnost informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Ani rozvod nebývá koncem nežádoucího působení agresora na oběť. Děje se tak prostřednictvím dítěte, které je svěřeno do střídavé péče rodičů. Násilník může beztrestně zasahovat do života oběti a opět mít nad ní kontrolu a moc. Ovšem násilný partner nehledí na pocity a prožitky dítěte. Primárním zájmem násilníka není dítě, ale oběť a jeho neustálá kontrola jejího chování a života.

5) MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M., Partnerské násilí, LINDE s.r.o., 2008, s. 8

V případě, střídavé péče o nezletilé dítě mezi rodiči, ve které probíhá násilí, řeší tuto situaci Orgán sociálně-právní ochrany dětí. Jeho úkolem je ochrana dítěte před negativními následky násilí. Musí přitom brát ohled na potřeby, pocity dítěte a jak celou situaci prožívá. Cílem je, jak už bylo zmíněno dříve, blaho a nejvyšší zájmy dítěte. Proto nesmí být dítě nuceno do styku s násilným rodičem.

V následné péči o dítě, které bylo svědkem domácího násilí či obětí, se využívá veškerých terapeutických postupů. Od individuální terapie až po skupinovou práci s dětmi. Hlavním cílem je změna v chování a prožívání dítěte. Musí přijmout skutečnost, že za násilí mezi rodiči nenese odpovědnost ani vinu.

V preventivních programech, se kterými se dítě může setkat především ve školách, dostane veškeré informace o domácím násilí. Programy jsou uzpůsobeny věku dítěte. Vede je proškolený pracovník např. školní metodik prevence sociálně-patologických jevů dané školy. Ten má za úkol podávat veškeré informace o domácím násilí. Z tohoto hlediska je také velmi důležitá komunikace mezi rodiči dítěte a školou. Prevence musí být komplexní, tzn. nesmí být zaměřena pouze na dítě, ale informace musí být podávány i rodičům. Dále škola spolupracuje s neziskovými organizacemi zabývající se problematikou domácího násilí a využívá pomoci či konzultací odborníků.

2. Psychologie oběti a agresora

V následující kapitole popíši změny v psychice oběti – prožívání, chování a jaký má vliv dlouhodobé násilí na její duševní život. Dále budu rozebírat psychologii agresora – zvláště osobnost a motivaci násilného chování vůči blízké osobě.

2.1 Psychologie oběti

Porozumět a vcítit se do obtížné situace oběti je velmi důležité. Týká se to jak rodinných příslušníků, kamarádů, tak i profesionálů, kteří se snaží oběti pomoci. Nemělo by docházet ke zlehčování a bagatelizování situace, ve které se žena nachází.

Za týranou ženu se považuje „žena, která je opakovaně vystavena určitému fyzickému nebo psychickému působení muže, jehož cílem je donutit ji, aby udělala něco, co chce on bez ohledu na to, co chce ona. Aby žena mohla být klasifikována jako týraná, musí pár projít alespoň dvakrát cyklem týrání.“ 6)

V počátcích domácího násilí je žena zcela paralyzována. Není schopna racionálně přemýšlet, soustředit a adekvátně reagovat. V případě psychického násilí je nebezpečný úzký vztah s agresorem. Oběť se snaží vyhovět nátlaku a požadavkům násilníka. Tím dochází k mylné domněnce, že vše bude v pořádku, pokud splní jeho přání.

„Spouštěčem násilného chování agresora přitom není chování oběti, ale její existence. Nejvíce stresu přinášejí situace, kdy si sama oběť není jista, zda za jednání agresora skutečně není odpovědná a zda jej oprávněně nevyvolává. Oběť navíc pochybuje, zda si vše nevymýšlí, protože násilí někdy vypadá jen jako neškodné drobné narážky, jež ale dohromady vytvářejí ničivý proces.

Ačkoli výzkumy ukazují, že neexistuje typická oběť domácího násilí, je pro manipulaci agresorem nejvhodnější svědomitá osoba s nižším sebevědomím a se

6) MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M., Partnerské násilí, LINDE s.r.o., 2008, s. 10

sklonem k sebeobviňování. Osoba se ráda obětuje, naopak nerada přijímá službu a má někdy naivně a důvěřivě dojem, že pokud agresorovi své prožívání vysvětlí, pochopí to.“ [7)]

Z velké části mezi oběťmi jsou zastoupeny ženy s nižším vzděláním a s nižších společenských vrstev. V případě středoškolsky vzdělaných žen převládá možnost rodinného tabu a z tohoto důvodu je problematika násilí utajena. I když zkušenosti vyplývající z rozhovorů žen, které se svěřily s touto problematikou pracovnicím Bílého kruhu bezpečí, uvádí v 50% středoškolské vzdělání. Vysokoškolsky vzdělané ženy většinou řeší situaci ihned u odborníků. Nestydí se za vzniklou situaci.

„Řada obětí svou situaci zpočátku tají. Mnohdy i trvá léta, než se rozhodnou s věcí něco udělat, a v mnoha případech to nejsou ani samy oběti, ale někdo z okolí, kdo se jim snaží pomoci, někdy se sama oběť stane pachatelem násilného trestného činu, protože agresora zavraždí. Jakákoli agresivní obrana proti násilí je však ze strany oběti většinou velmi obtížná. Obvykle se výbuch hněvu setkává s chladem agresora, který jej použije k další viktimizaci a přenesení viny za konflikt na oběť. Oběť se pro agresora stává věcí, tak se ho její utrpení netýká. Hněv oběti se postupně přetváří do úzkosti." [8)]

Dlouhodobý a stupňující se stres vyvolává u oběti tzv. psychosomatická onemocnění. Nejčastěji se objevují žaludeční a kardiovaskulární poruchy či kožní onemocnění ve formě ekzému. Rozvíjí se úzkosti a deprese. Oběť pociťuje bezmoc a beznaděj. V tomto stádiu potřebuje pomoc od druhých, protože si není schopna sama pomoci. Dále se objevuje syndrom týrané ženy a naučená bezmocnost.

Syndrom týrané ženy zahrnuje fyzické, psychické a sociální příznaky. Součástí je i již zmiňovaná naučená bezmocnost. Dochází ke změnám ve všech složkách osobnosti. Výsledkem je chování, které pomáhá ženě přežívat v podmínkách násilného vztahu.

„Protože se u oběti jedná o opakované a mnohočetné násilí, je pravděpodobné, že se u ní rozvinou příznaky posttraumatické stresové poruchy. Ty se někdy mohou objevovat ve formě opožděných flashbacku i dlouho po vyřešení problému. Častou

7) HUČÍN, J., Proč mi ubližuješ?, Psychologie Dnes 1/2003, Portál, s. 11
8) HUČÍN, J., Proč mi ubližuješ?, Psychologie Dnes 1/2003, Portál, s. 12

obranou, po níž oběť sáhne, aby dokázala pod tlakem násilí žít, je disociace. Oddělení snesitelného prožívání od nesnesitelného, to odfiltruje a zapomíná, aby se alespoň částečně mohla chránit před vnitřní bolestí. Ne zřídkakdy obrátí oběť svou agresi proti sobě a rozhodne se uniknout nesnesitelnému tlaku sebevraždou.“ 9)

Nyní bych popsala **posttraumatickou stresovou poruchou**, která je „reakcí na jednorázový traumatizující zážitek nebo na déletrvající stresovou situaci. Jsou charakteristické znovuprožíváním a přetrváváním této události ve vědomí, spojené s intenzivním strachem, pocity bezmoci a hrůzy a potřebou se vyhnout podnětům, které mohou být s touto zkušeností spojeny.“10)

Zahrnuje všechny silně negativně emocionální zážitky, se kterými si jedinec neumí poradit. Vlastní obranné mechanismy nejsou dostatečné na vyřešení celé situace. Reakce každého člověka na traumatizující zážitky je individuální. Někdy ženy hledají únik z trýznivé situace v alkoholu.

Sdílení těchto stresujících prožitků např. v terapeutických skupinách, se stejně traumatizovanými osobami, je pro oběť značnou výhodou. Mohou se navzájem podporovat, povzbuzovat, necítí se osaměle a izolovaně.

Charakteristickým znakem posttraumatické stresové poruchy je její nečekanost, nenadálost a velmi silný emocionální dopad na jedince. Touto poruchou trpí 45% žen trpících domácím násilím.

Její dopad na osobnost člověka je komplexní. Zahrnuje změny v psychice, chování a dochází k fyzickým příznakům v důsledku působení trvalého stresu.

9) HUČÍN, J., Proč mi ubližuješ?, Psychologie Dnes 1/2003, Portál, s. 11

10)VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pomáhající profese, Portál, 2008, s.42

Projevy:

- **emoční**
  - chronická, přetrvávající úzkost, vnitřní napětí, zvýšená přecitlivělost, podrážděnost se sklonem k nepřiměřeným úlekovým reakcím, které vyvolávají podněty připomínající traumatizující událost, citová otupělost, strnulost, vyhaslost
  - emoční prožívání může být specifickým způsobem utlumeno kvůli celkovému vyčerpání, ale může jít i o obrannou reakci, která člověka chrání před další nepříjemnou zkušeností
- **změny kognitivních funkcí**
  - je signálem, že člověk zatím nebyl schopen svůj traumatický zážitek uspokojivě zpracovat, vyrovnat se s ním
  - dochází k potlačení, resp. vytěsnění nepříjemných zážitkům (ochrana před dalším utrpením), nebo opakovaně se vracejí do vědomí vzpomínky na prožité trauma
  - patří sem myšlenky, představy vtíravého charakteru, děsivé sny
  - ve vztahu k sobě i k okolnímu světu může převažovat otupělost a lhostejnost, ale může se také prohlubovat komplexně negativní hodnocení
- **změny v chování**
  - může převažovat inhibice veškeré aktivity, nebo naopak přetrvávající nadměrná aktivizace, neklid a sklon k akcentovaným reakcím, nepřiměřeným vyvolávajícímu podnětu
- **tělesné příznaky**
  - pocity únavy, vyčerpání, bolesti hlavy, tachykardie, hypoventilace, pocity nevolnosti, poruchy spánky

- **změny osobnosti**

  – nedůvěřivost, podezíravost, ev. hostilita, pocity prázdnoty a beznaděje, nadměrná závislost na druhé osobě, nepříznivé hodnocení se nevztahuje jen na přítomnost, ale i na budoucnost

Reakce na traumatizující zážitek probíhá v pěti fázích:

„**1. fáze šoku a popření** – „To není možné, že by se něco takového vůbec mohlo stát.“

2. fáze přijetí reality traumatu – „ Něco tak hrozného se mi opravdu stalo.“

3. fáze postupného vyrovnávání¨

– dochází k rozumového hodnocení této zkušenosti i citového prožívání: objevuje se deprese, zlost a výkyvy nálady
– v tomto období se může projevit zvýšená tendence k agresivitě – autoagrese nebo agrese zaměřená proti viníkům, resp. celému světu
– „Právě mně se to stalo.“

4. fáze reflexe a zpracování traumatu – „Musím se s tím nějak vyrovnat.“

5. fáze zklidnění a vyrovnání – „Jsem to pořád já, a i když se mi něco takového stalo, musím žít dál.“ 11)

Proč žena neopustí násilného partnera? Proč jeho chování trpí? To jsou časté otázky rodinných příslušníků či kamarádů. Odchod od násilného partnera bývá pro ženu psychicky velmi těžký. Je to období plného strachu, bezmoci, beznaděje a nejistoty.

Důvodem se stává dynamika domácího násilí. Střídání fází způsobuje, že oběť nedokáže správně vyhodnotit hrozbu reálného nebezpečí. Mezi další důvody, proč oběť

11)VÁGNEROVÁ, M., Psychopatologie pro pomáhající profese, Portál, 2008, s. 437

zůstává s násilníkem, bývá většinou snaha udržet úplnou rodinu dětem, strach, bezmoc, citová či ekonomická závislost.

Podle výzkumů až o 75% je vyšší riziko zabití při odchodu od násilného partnera, než kdyby žena ve vztahu zůstala. Samotnému odchodu předchází celá řada pokusů ukončit vztah než dojde k definitivnímu odchodu.

Ani po samotném odchodu nemusí být konec domácímu násilí. Probíhá v podobě tzv. stalkingu = pronásledování. Má stejné destruktivní účinky na oběť jako jiné formy násilí. Stalking bývá velmi často doprovázen výhružkami fyzického násilí. Projevy stalkingu jsou popsány v kapitole Formy domácího násilí.

2.2 Psychologie agresora

Průzkumy ukazují, že o obětech domácího násilí se ví více než o jeho pachatelích. Jejich rozdělení do typologických kategorií, bohužel nelze z nedostatečných průzkumů. Není tedy možné jednoznačně určit typologii násilníků domácího násilí, stejně tak jejich osobnostní profil.

Podle výsledků výzkumu L.W. Shermana, který spočíval na „ověření teorií odstrašujícího účinku rychlého trestu, rozdělil pachatele do 2 základních skupin: **pachatel závislí na sociálních vazbách a pachatel násilník s dvojí tváří.“** 12) Členění vyplývá ze sociálního statusu pachatele. V praxi tuto typologii nelze potvrdit.

Například P. Cravenová dělí pachatele do 8 skupin: **„surovec, žárlivec, špatný otec, lhář, vyděrač, sexuální násilník, pán domu a psychický utlačovatel.“** 12) Zdrojem pro toto dělení byly samy oběti.

Dále se typologie zaměřuje na psychiku agresora. Zkoumá charakteristické rysy osobnosti agresora. Nejčastěji se objevuje tzv. **„specialista – čistý domácí agresor** (doma – agresor, ve společnosti – příjemný, slušný, společenský), **generalita** (násilí v intimním vztahu i mimo něj), **situační domácí agresora** (násilí do vztahu vnášejí jasné vnější situační okolnosti, jako např. dlouhodobá nezaměstnanost).“ 12)

12) http:/www.domacinasili.cz/cz/redakce/nasilne-osoby/zatím-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/r108

Ani zde není možné přesné vyčíslení množství pachatelů v jednotlivých skupinách. Zahrnuje celou škálu jedinců od agresivních, dominantních až po úzkostné, podezíravé a slabé.

Nicméně „výzkumy ukazují, že mnoho agresorů má tyto vlastnosti: nízké sebevědomí, pocit neschopnosti nedocenění, víru ve stereotypní rozdělení rolí mužů a žen, sklon vinit ze svých činu jiné, žárlivost, neschopnost se vyrovnat se stresovou situací a nepřipravenost nést důsledky za své násilné chování.“ 13)

Na základě výsledků výzkumů z roku 2005 v ČR, lze charakterizovat pachatele jako **„abnormální až psychopatickou osobnost s rysy impulzivity, poruchami seberegulace, rigidity, sebejistoty, s nedostatečným smyslem pro realitu, ale celkem dobrou sociální kompetencí, s rysy labilní až impulzivní efektivity, jež není dostatečně zvládána rozumem a sníženou odolností vůči zátěži.“**14)

Cílem agresora je získat moc, závislost a kontrolu nad obětí. Pro dosažení „výhodné pozice“ využívá lží, výsměchu či manipulací. Právě manipulace je jeden ze způsobů, jak toho dosáhnout. Typickým znakem manipulativního jednání je ponižování a neúcta k druhému člověku. Tím násilník získává nadřazenost a dochází ke zvýšení jeho sebevědomí. Naopak u oběti vyvolává pocity viny.

„Manipulátor se zaměřuje na to, na čem druhému záleží. Dělá to opakovaně a postupuje přitom přímo nebo oklikou. Pro manipulanty je nepřijatelné, že by je jejich partner svými intelektuálními schopnostmi a sociálním postavením předčil.

Aby manipulátor svého partnera znevážil, popírá jeho nejlepší stránky, zpochybňuje jeho intelektuální schopnosti, i když je kolegové nebo osoby, s nimiž partner spolupracuje, uznávají. Pociťují nutkavou potřebu dokazovat správnost svých myšlenek, a to navzdory zcela zřejmým faktům.“ 15)

Manipulátor jedná vždy tak, aby nezanechal stopy. Nechce riskovat situaci, že by jej oběť zažalovala.

---

13) CONWAYOVÁ, L. H., Domácí násilí, Albatros, 2007, s. 52, 53
14) MARÁNOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M., Partnerské násilí, LINDE s.r.o., 2008, s. 10
15) NAZARE – AGA, I., Láska a manipulace, Portál, 2003, s. 77

Francouzská psychiatrička M. F. Hirigoyen nazývá toto chování jako **„perverzní psychické útoky“**. Perverzita nevzniká z psychiatricky kvalifikované poruchy, ale z chladné racionality spojené s neschopností pokládat ostatní za lidské bytosti.“ 16)

Mezi faktory, které ovlivňují vznik domácího násilí bývá osobnost (především sklon k agresivnímu jednání, agresivitě) a socializace jedince v rodině, kde se vyskytovalo násilí (přebrání vzoru chování agresora).

Agrese může být obrácena proti sobě samému, nebo proti jiné osobě či věci. Projevuje se nadávkami, posměchem, sarkasmem, vyhrožováním, ale i hostilitou.

„Agrese označuje vlastní pozorovatelné chování, agresivitou se rozumí určitá vnitřní pohotovost k agresivnímu jednání. Agresivita vyjadřuje vnitřní dispozice nebo osobnostní vlastnost.“ 17)

Výbuchy agrese vyvolá např. nevěra partnera – opodstatněná či nikoli, rozpory ve výchově dětí či vedení domácnosti atd. Důležitou roli také hraje i žárlivost a alkohol. Tyto faktory většinou podporují rozvoj agrese.

Agresivním jednáním pachatel odvádí zdroj nejistoty, který pramení z odpovědnosti za svá rozhodnutí. Neustále hledá chyby v chování oběti a vytváří tak nevědomky situace, které jsou důvodem pro další útoky.

Veškeré chování agresora je úmyslné, dokonale promyšlené, se záměrem devalvovat ego jedince a izolovat od zbytku společnosti. Provokace ze strany oběti nelze brát v úvahu, jelikož oběť se projevuje abnormální laskavostí. Ani alkohol není omluva agresivního jednání pachatele.

Od 1. dubna 2009 nabízí Centrum sociálních služeb v Praze pomoc jedincům s agresivním jednáním. Mohou využít pomoci odborníků v rámci pilotního projektu Informačního a poradenského centra Viola. Jde o reakci na zvyšující se počet případů domácího násilí. Účast je dobrovolná, stejně jako ve většině zemí EU.

16) HIRIGIYEN, F.-M., Psychické násilí v rodině a v zaměstnání, Academia, 2002, s. 7
17) ČÍRTKOVÁ, L., Policejní psychologie, Portál, 2000, s. 15

3. Legislativní řešení problematiky domácího násilí

V této kapitole se budu zabývat legislativou týkající se domácího násilí v České republice a vybraných zemích Evropské unie, poté USA a Kanady.

3.1 Legislativní řešení domácího násilí v České republice

Všeobecně násilí je velmi negativně přijímáno veřejností. Nikdo nemá právo zasahovat do práv a svobod jedince. V souvislosti s rostoucí problematikou domácího násilí, došlo zejména v České republice během posledních let k výrazným a zásadním změnám, které vedou k lepší ochraně oběti.

„Dlouhá léta trvalo, než čeští zákonodárci pochopili, že domácí násilí je tak specifické protiprávní jednání, že na ně v zákonech nestačí obecné (systémové) zákazy a tresty – že vyžaduje speciální právní úpravu.

Po roce 1989 se o tom snažily veřejnost i zákonodárce přesvědčit nevládní organizace.“[18)]

Zákonnou definici domácího násilí naše právní úprava bohužel nezná. „Určitým způsobem se o ni pokusila důvodová zpráva k zákonu o ochranu před domácím násilím. Domácí násilí charakterizuje jako násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě a lidské důstojnosti, a to v bytě nebo domě společně obývaném násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje.

Situace v oblasti domácího násilí nebyla do nabytí účinnosti novely trestního zákona provedeného zákonem č. 91/2004 Sb. nijak legislativně řešena. Do této změny právní úpravy šlo v souvislosti s domácím násilím pachatele postihnout podle různých ustanovení trestního zákona. Konkrétně šlo např. o tato ustanovení trestního zákona: § 197a – trestný čin nebezpečné vyhrožování, § 215 – trestný čin týrání svěřené osoby, §215a - týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, §235 – trestný čin vydírání, § 236 – trestný čin omezování osobní svobody, § 237 – trestný čin útisk nebo §241 – znásilnění.“ [19)]

18) CONWAYOVÁ, L. H., Domácí násilí, Albatros, 2007, s. 77
19) STŘÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M., Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím, Key Publishing, s.r.o., Ostrava ,2009, s. 3, 28

V praxi byl většinou incident domácího násilí posuzován podle § 49 zákona o přestupcích jako přestupek proti občanskému soužití. Aby byl pachatel potrestán, oběť by musela být po útoku minimálně 7 dní na pracovní neschopnosti. Ve většině případů, ale k tomu nedošlo.

„Po novele trestního zákona provedené zákonem č. 91/2004 Sb., která nabyla účinnosti 1. 6. 2004, byl do trestního zákona vložen §215a upravující nový trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.“[20)]

Od 1. 1. 2010 vstoupil v platnost nový trestní zákoník a zde se bude problematika domácího násilí řešit podle § 199. Také velmi opomíjená forma domácího násilí – stalking – je již trestná v § 354 – nebezpečné pronásledování. Pachatel může být potrestán odnětím svobody s minimální hranicí 6 měsíců až do 3 let.

§ 199 nového trestního zákoníku

Týrání osoby žijící ve společném obydlí

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt. [20)]

20) STŘÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M., Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím, Key Publishing, s.r.o., Ostrava, 2009, s. 31

Nový trestní zákoník zde operuje s pojmem společné obydlí, jež zahrnuje kromě bytu a domu, také všechny prostory, které slouží k bydlení včetně jejich příslušenství - obytné chaty, ubytovny, hotelové domy či vysokoškolské koleje.

Zde vyjmenuji některé další paragrafy související s domácím násilím podle nového trestního zákoníku: § 195 – opuštění dítěte nebo svěřené osoby, § 196 – zanedbání povinné výživy, §198 – týrání svěřené osoby, § 200 únos dítěte a osoby stižené duševní poruchou, § 201 ohrožování výchovy dítěte, dále se jedná o § 140 – vražda, § 141 – zabití, § 145 – těžké ublížení na zdraví, § 146 – ublížení na zdraví, § 170 – zbavení osobní svobody, § 171 – omezování osobní svobody, § 175 – vydírání, § 177 – útisk, § 185 – znásilnění, § 186 – sexuální nátlak, § 187 – pohlavní zneužití.

Nyní se zaměřím na změnu zákona o Policii České republiky v rámci **zákona č. 135 -zákona na ochranu před domácím násilím**. Tento zákon byl přijat 14. března 2006 a nabyl účinnosti 1. 1. 2007. Ke změnám dochází v oblasti Policie České republiky, občanského soudního řádu, trestního zákona a zákona o sociálním zabezpečení.

Do konce roku 2006 byly všechny právní úpravy a prostředky na ochranu před domácím násilím neúčinné. Domácí násilí bylo postižitelné až když oběť utrpěla vážná zranění.

Od 1. 1. 2009 (novelizace) dostala Policie České republiky „možnost vykázat toho, kdo násilným chováním ohrožuje jinou osobu na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, z bytu, obydlí nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, jakož i z jeho bezprostředního okolí.“ [21] Jde o **zákon č. 273/2008 o Policii České republiky - § 44 – 47**.

Policista rozhoduje přímo na místě na základě vyhodnocení celé situace a důkazů, zda institut vykázání udělí či nikoli. Institut vykázání má mít především preventivní charakter, aby nedocházelo k opakovanému napadání oběti. Lhůta vykázání agresora ze společného bytu či domu je stanoven na 10 dnů. Po tuto dobu jsou realizována rozhodnutí státu a je oběti poskytnuta odborná pomoc. V přítomnosti násilníka

21) STŘÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M., Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím, Key Publishing, s.r.o., Ostrava, 2009, s. 43

i napadeného rozhodnutí o vykázání oznámí ústně a proti podpisu předá písemné potvrzení o vykázání. Následuje poučení o právech a povinnostech vykázaného i oběti a sdělí adresu útvaru, kde se bude nacházet kopie úředního záznamu o vykázání.

V případě odmítnutí převzetí potvrzení jedné z osob, zaznamená tyto námitky do potvrzení. Policista má právo vykázat agresora i bez jeho přítomnosti. Při prvním kontaktu s vykázaným musí předat potvrzení a poučit o právech a povinnostech. Pokud jsou vzneseny námitky proti vykázání, zapíší se do záznamu o vykázání. Policista námitky předá bez zbytečného odkladu příslušnému krajskému ředitelství podle místa vykázání. Vykázaná osoba může dále do 3 dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázání podat příslušnému krajskému ředitelství námitky písemně. O této je před předáním potvrzení informována policistou. Rozhodnutí o vykázání není podmíněno souhlasem oběti.

Vykázané osobě náleží určitá práva a povinností, která plní účel vykázání ze společného bytu či domu.

Její povinnosti jsou:

- „opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání,
- zdržet se vstupu do prostoru vymezeného v potvrzení o vykázání,
- zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou,
- vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží.

Vykázaná osoba má i svá práva:

- vzít si ze společného obydlí věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady a to ještě předtím, než prostor vymezený v potvrzení o vykázání opustí,
- vzít si ze společného obydlí věci potřebné pro její podnikání nebo pro výkon povolání; právo lze uplatnit pouze jednou a pouze v přítomnosti policisty, policista o výkonu tohoto práva ohroženou osobu předem informuje,
- ověřovat provedení vykázání zejména na čísle tísňového volání 158,

- vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie.“ [22)]

Při nedodržení povinností vykázaným může dojít k trestněprávním následkům spočívajících v maření výkonu úředního rozhodnutí - § 171 trestního zákona. Dále vykázaného poučí o možnostech přechodného ubytování a zajistí jeho korespondenční adresu. Do 3 dnů od nabytí účinnosti vykázání, si policista ověří, zda dochází k jeho dodržování.

Vykázání pachatele ze společného obydlí trvá 10 dnů. Během 10 dnů může oběť požádat v předběžném opatření o prodloužení vykázání na 1 měsíc. Ve výjimečných případech má soud možnost prodloužit vykázání na 1 rok.

„Ohrožená osoba musí být vždy poučena o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle § 76b občanského soudního řádu, o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí, které ji bezplatně poskytne intervenční centrum, a následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při vykázání přihlíží.

Do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí zašle policista kopii úředního záznamu o vykázání příslušnému intervenčnímu centru a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření. Pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba, zašle kopii předběžného opatření v této lhůtě i příslušnému orgánu sociálně – právní ochrany dětí.“ [23)]

Policie dále postupuje podle Metodického pokynu při řešení domácího násilí. Je zde charakterizována problematika domácího násilí a přesný postup, jak má policista v takové postupovat.

22) STŘÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M., Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím, Key Publishing, s.r.o., Ostrava, 2009, s. 43
23) STŘÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M., Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím, Key Publishing, s.r.o., Ostrava, 2009, s. 44

Policie dále postupuje podle Metodického pokynu při řešení domácího násilí. Je zde charakterizována problematika domácího násilí a přesný postup, jak má policista v takové postupovat.

Druhá změna se týká **zákona o sociálním zabezpečení - § 74 (74a, 74b)**, která upravuje činnost intervenčních center. Úplné znění § 74 a,b viz příloha č. 3. Poskytují péči oběti v akutní fázi řešení problému. **Intervenční centra** vznikla na základě zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách - § 60a. Zajišťují individuální psycho – sociální, právní pomoc a spolupráci s orgány angažujícími se v problematice domácího násilí. Intervenční centrum je povinno kontaktovat ohroženou osobu nejpozději do 48 hodin od oznámení Policie ČR a nahlásit krajskému úřadu počty osob postižených násilím.

Poslední změna upravuje **občansko - soudní řád – 76b**. Došlo ke změnám v předběžném opatření vydávané soudem. Tímto lze agresorovi nařídit vykázaní ze společně obývaného bytu či domu a zákaz stýkání se násilníka s ohroženou osobou. Předběžné opatření trvá 1 měsíc od jeho platnosti a jejím podáním v průběhu trvání vykázání se prodlužuje a trvá až do doby zrušení soudem. Žádost o předběžné opatření vychází ze strany ohrožené osoby a je bezplatné.

Aby bylo zajištěno komplexní odhalování a řešení problematiky domácího násilí, vznikly usnesením Vlády 25. srpna 2004 tzv. interdisciplinární týmy. Jejich úkolem je vzájemné předávání informací o případech domácího násilí mezi jednotlivými složkami týmu.

Pilotní projekt fungování interdisciplinárního týmu se uskutečnil v Ostravě roku 2003 na popud Bílého kruhu bezpečí. Jelikož se projekt v praxi osvědčil, rozšířil se do dalších krajských měst – např. v roce 2005 do Ústí Nad Labem či Brna v roce 2006.

Zahrnuje všechny státní či soukromé složky nebo organizace zabývající se problematikou domácího násilí. Od Policie ČR, soudů, právníků, sociálních pracovníků až po zdravotníky, psychology a další pracovníky pracující s obětí či pachatelem. O počtu jednotlivých složek rozhoduje krajské zastupitelstvo.

V souvislosti s individuálním řešením případů domácího násilí, vznikl (roku 2003) **v Ostravě** první pilotní projekt na řešení domácího násilí.

V rámci Městského ředitelství Policie České Republika **Brno** zahájila v roce 2005 činnost první specializovaná **Skupina Domácí násilí** Služby kriminální policie a vyšetřování. Vznikla na popud neziskových organizací, které chápaly problém jako systémový se specifickým přístupem. Skupinu je dvanáctičlenná. Hlavním úkolem skupiny je vedení celé agendy týkající se domácího násilí. Neméně důležitou činností je prevence ve formě přednášek, letáků, které jsou umisťovány na úřadech, školách i nemocnicích.

3.2 Legislativní řešení domácího násilí ve vybraných zemích EU, USA a Kanadě

Legislativa jednotlivých zemí vychází ze specifických odlišností svého právního systému.

Právní model na ochranu před domácím násilím, který je naší legislativě nejbližší, je v **Rakousku**. V roce 1997 vešel v platnost „Spolkový zákon na ochranu před domácím násilím" – GeSchG. Dále došlo k novelizaci „Zákona o bezpečnostní policii", rozšíření předběžného opatření soudu rozhodující ve věcech rodinných a zřízení intervenčních center.

Tyto změny dovolují stíhat iniciátora násilí a vykázat jej ze společného obydlí s obětí. Dříve to byla oběť, která musela opouštět svůj domov.

Dále platí vykázání z bytu po dobu 10 dnů a násilník musí odevzdat všechny klíče. V předběžném řízení lze na žádost oběti vykázání prodloužit. Policisté sepíší náležitou dokumentaci, informují intervenční centrum a úřady zabývající se ochranou dětí.

Občanský soud může v předběžném řízení, na žádost oběti, zakázat pachateli veškerý styk s obětí. Jedná se o opuštění společného bytu, zákaz přímého styku, pobývání na určitých místech či navazování kontaktu. Předběžná opatření trvají až tři měsíce. Mohou být prodloužena v případě rozvodu či vystěhování u nesezdaných párů. Tato opatření potom trvají až do doby ukončení řízení.

Všechny legislativní změny směřují k ochraně oběti a pachatele tak nutí vzít odpovědnost za své násilné chování.

Rakouským modelem na ochranu před domácím násilím se inspirovala řada zemí Evropské unie, včetně České republiky.

V roce 1999 přijala spolková vláda v **Německu** nový zákon na ochranu proti násilí. Zákon byl vypracován ve spolupráci s odborníky, kteří se zabývají problematikou domácího násilí. Změny se opět týkaly ochrany oběti a to v podobě zákazu styku a navazování kontaktu pachatele s obětí. Oběť může zažádat o přenechání bytu, jestliže žila s pachatelem dlouhodobě, maximálně však na 1 rok. Soud má za povinnost rychle rozhodovat o předběžných opatřeních. V Německu je trestný také stalking. Od 1.1.2010 se s pronásledováním setkáváme i u nás v novém trestním zákoníku.

Slovensko patří mezi progresivní země řešící domácí násilí. Právo na ochranu tělesné a psychické integrity oběti je preferováno před ochranou majetku a před zásahem do soukromí. Od roku 2001 je oběť chráněna rozšířeným § 215 jako osoby blízké – zahrnuje manželku, družku, ale i osoby žijící ve stejném obydlí. Pachatel svým jednáním naplňuje skutkovou podstatu trestného činu a je potrestán vysokými sazbami. Od roku 2006 oběť nemusí dávat souhlas se stíháním osoby blízké. Stát zahajuje trestní stíhání ze zákona. Násilník je vykázán ze společného obydli na dobu 7 dnů. Podle občanského zákoníku, soud musí rozhodovat o tom, kdo bude jediným nájemcem bytu po rozvodu s přihlédnutím k okolnostem, za kterých k domácímu násilí došlo a kdo byl iniciátorem. Oběť nemusí obstarávat náhradní bydlení násilníkovi.

V **Nizozemí** platí až o 1/3 vyšší základní trestní sazby, pokud se jedná o ublížení na zdraví nebo týrání a pachatel se dopustí trestného činu proti své manželce, matce, zákonnému otci nebo dítěti. Jinak se domácí násilí trestá stejně jako sexuální nebo psychické násilí. Zde je trestný také stalking.

Podle Zpravodaje 2/2007 neziskové organizace ROSA, v některých státech **USA a Kanadě**, se za trestný čin považuje už jen samotná přítomnost dítěte v rodině, kde domácí násilí probíhá. Soudci, při určování péče o dítě, musí zvážit, zda v rodině docházelo k domácímu násilí. Pokud ano, rodič, který je iniciátorem násilí nesmí získat dítě do své péče a platí zákaz pravidelného styku s dítětem v případě střídavé péče. Při předávání dítěte násilnickému rodiči, dochází k sekundární viktimizaci. Agresor tak může pokračovat ve svém násilnickém chování vůči obětem. Není zde vhodná ani mediace, neboť agresor udržuje nad obětí kontrolu prostřednictvím mediátora. Nejen

v České Republice, zákonodárci neustále přehlížejí problematiku dítěte jako svědka domácího násilí a nevěnují mu dostatečnou pozornost.

4. Terapeutické programy pro pachatele domácího násilí ve vybraných zemích EU, USA a Kanadě

Fenomén domácího násilí je rozšířen po celém světě. Instituce daných zemí řeší tento problém ve svých zákonech, snaží se nejen zlepšovat ochranu a odbornou pomoc oběti, ale zabývají se i pomocí násilníkovi. Pachatel musí přijmout odpovědnost za své chování a projevit motivaci řešit problém.

V některých případech jsou programy nařízeny soudně, ovšem většina jich je dobrovolná. Právě dobrovolnost skrývá nebezpečí, že větší procento pachatelů nedokončí program.

V **Německu** se obětí domácího násilí stane každá třetí žena, proto zde fungují preventivní projekty proti domácímu násilí, které jsou zaměřeny především na veřejnost a vzdělávací programy pro policii. V nich se policisté učí pochopit tuto problematiku, správně vyhodnotit situaci a účinně zasáhnout. Dále zde existují i programy určené samotným násilníkům. Cílem všech programů je ochrana ženy a dětí před opakováním násilí a jeho ukončení, zvýšit iniciativu státních institucí zabývajících se touto problematikou vedoucí ke změnám legislativy, informovanost veřejnosti a v neposlední řadě změna chování pachatele, která se týká zejména přijetí zodpovědnosti za své násilnické jednání.

Jedním z programů Berlínské iniciativy proti násilí na ženách (BIG e.V) je od roku 1995 Berlínský intervenční projekt proti domácímu násilí, který vychází z poznatků amerického programu DAIP (Domestic Abuse Intervention Project) z Duluth v Minnesotě. V něm dochází ke konfrontaci muže s jeho vlastním násilnickým chováním a vlivem správného vedení odborných pracovníků má za cíl změnu chování a přijetí zodpovědnosti za své jednání.

Součástí projektu je tréninkový kurz určený pro pachatele. Zde se učí pochopit své násilnické chování, potřebu kontroly a moci nad ženou. Tréninkový kurz trvá půlroku, každý týden tři hodiny. Skupinu tvoří 8 – 12 mužů. Vedení skupiny zajišťuje nejlépe 1 muž a 1 žena. Počáteční fáze se skládá z přijímacího pohovoru, orientačního semináře

a dále navazují témata v 8 blocích. Pachatel si zde stanoví reálný cíl a prostředky, jakými chce vytyčeného cíle dosáhnout. Celý kurz je poté ukončen závěrečným seminářem. Poradenství je bezplatné a dobrovolné. Další pobočky jsou zřízeny v Rakousku, Švýcarsku a jsou mezi sebou vzájemně propojeny. Velmi důležité je působení na muže v počátečním stádiu (zajištění pachatele, civilní a trestní řízení, povinnost absolvovat tréninkový kurz). Je nutná kooperace všech institucí, které se zabývají domácím násilím a využití platného práva. Pokud legislativa není dostatečná, dochází k pozměňovacím návrhům.

Další programy jsou Hannoverský intervenční projekt proti mužskému násilí v rodině (HAIP), Intervenční projekt CORA – Contra násilí proti dívkám a ženám.

V roce 2006 vyzkoušelo **Španělsko i Francie** inovativní přístup k řešení domácího násilí použitím elektronických náramků, které nosí pachatelé. Jedná se pouze o testovací zavedení. Na místě je nutnost právního ošetření. Toto opatření slouží jako prevence nedodržení zákazu přiblížení se k ohrožené osobě. Princip spočívá ve 24 hodinovém monitoringu agresora formou GPS. Pokud se agresor blíží k oběti, náramek vyšle signál a informuje v předstihu oběť o blížícím se násilníkovi. Oběť má tak dostatek času, aby zalarmovala pomoc. V důsledku tohoto opatření došlo ve Španělsku k poklesu o 14% úmrtí na následky domácího násilí.

Ve **Finsku** vznikají programy ve spolupráci s občanskými sdruženími jako Muži proti násilí, Svaz azylových domů a Finská společnost pro duševní zdraví. Úspěšnost programů závisí na jasně stanovených cílech, správně diagnostice osobnosti a motivaci pachatele, dále pak na propojení soudního systému – zejména využití probační a mediační služby. Cílem je, jako u všech programů zaměřených na pachatele, změna chování a naučit jej být zodpovědným za své jednání.

V **USA** funguje již 15 let program DAIP (Domestic Abuse Intervention Project), který vznikl v Minneapolis v 70. letech 20. století. Tento program slouží k práci s pachateli domácího násilí. Cíl programu je zaměřen na změnu chování a přijmutí odpovědnosti za násilnické jednání. Dalším z programů se nazývá EMERGE, který se zaměřuje na vzdělávání a poradenství vedoucí ke změnám postojů mužů vůči ženám. V **Kanadě** je aplikován projekt NEW DIRECTIONS, který zpochybňuje dosavadní chování jedince. Vede ke změnám chování a myšlení, které byly příčinou agresivního jednání. Zde také vznikla metoda SARA DN (Spousal Assault Risk Assessment). Poté se rozšířila do

Švédska a odsud do celého světa. Metoda je určena policistům. Učí správnému přístupu k oběti domácího násilí a zároveň dochází k vyhodnocení rizika dalšího ohrožení domácím násilí. Jedná se o dotazník složený z 15 otázek. Podle odpovědí policista vyhodnotí celou situaci a adekvátně zakročí. Samozřejmostí je dokonala znalost celé problematiky domácího násilí. U nás se metoda stala součástí Závazného pokynu policejního prezidenta č. 179/2006 při realizaci zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilí, který nabyl účinnosti 1.1.2007. Tím se rozšířila kompetence policistů řešící tuto situaci.

5. Organizace pomáhající obětem domácího násilí

Od 1.1.2007 vznikla, změnou legislativy, tzv. intervenční centra, která mají za úkol pomáhat obětem domácího násilí. Kromě péče o oběť také zajišťují interdisciplinární spolupráci mezi institucemi zabývajícími se touto problematikou a Policií České Republiky v případě vykázání agresora.

Na území ČR dnes působí celkem 16 intervenčních center (IC). Do 31.12.2008 bylo pouze 15 IC, poté bylo rozšířeno o 1 IC ve Středočeském kraji. Zajišťují psycho-sociální, terapeutickou a právní pomoc. Na IC se může obrátit ohrožený jedinec. Zde mu bude bezplatně a anonymně poskytnuta pomoc. Dále IC kontaktuje osobu ohroženou násilím na základě rozhodnutí PČR o vykázání pachatele ze společného obydlí.

Financování IC je zajištěna dotacemi ze státního rozpočtu Ministerstvem práce a sociálních věcí. Poskytují se k financování běžných výdajů, které souvisejí se službami centra. IC může také využít finance z programů financování v rámci Strukturálních fondů Evropských společenství. Pro získání dotací je důležitá zjištěná potřebnost IC v kraji.

Intervenční centra pak dále spolupracují s neziskovými organizacemi, které navazují na bezprostředně poskytnutou péči v centru. Financování je zajištěno z Ministerstva práce a sociálních věcí, nadačních fondů, sponzorských darů, státních či krajských rozpočtů. V každém velkém městě tyto organizace působí. Zajišťují psychologickou, sociální, krizovou či azylovou pomoc v rámci pomoci oběti. Dále zabezpečují preventivní programy ve školách, semináře, přednášky, školení sociálních pracovníků, policistů a dalších pracovníků zabývající se touto problematikou. Neziskové organizace jsou většinou iniciátory legislativních změn.

Nyní se zaměřím na organizace působící v Brně. Pomoc obětem zde zajišťuje:

- poradna Bílého kruhu bezpečí – pomoc obětem trestných činů

- Magdalenium o.s. – provozovatel azylového domu Helena pro oběti domácího násilí s utajenou adresou, dále je v provozu 24 hod. non stop linka pro krizovou pomoc
- Persefona o.s.
- Spondea při ČČK o.p.s. – zabezpečuje krizové centrum pro děti a mládež, intervenční centrum (IC) pro oběti domácího násilí, telefonickou krizovou pomoc, od 1.10.2009 také chatové poradenství, IC spolupracuje s detašovanými pracovišti ve Veselí nad Moravou, Znojmě a Břeclavi

Veškerá pomoc je bezplatná, anonymní a diskrétní. Využívají také tzv. **bezpečnostního plánu**, který pomáhá oběti zvládnout celou náročnou situaci. Viz příloha č. 4. V první řadě radí obětem jak reagovat, pokud dojde k útoku násilníka. Od zajištění důkazů o napadení, domluvu signálů se sousedy až po naplánování nejvhodnější doby pro odchod z domu a vhodnou spolupráci s policisty. Jde o individuální plán, který vychází z aktuálního nebezpečí ze strany násilníka.

Jedinci ohroženi tímto druhem násilí, ale zájemci o tuto problematiku, mohou využívat internetových stránek, které tyto organizace provozují. Zde získají informace o druzích domácího násilí, projevech a konkrétní pomoci. Ve výročních zprávách se zájemci dočtou o práci organizace během celého roku.

Velkou zásluhu na změně legislativy má Aliance proti domácímu násilí. Vznikla 10. října 2002 na základě iniciativy Bílého kruhu bezpečí a Philip Morris ČR a.s. Cílem expertů na problematiku domácího násilí, byla příprava legislativních změn v oblasti domácího násilí. Jejím největším úspěchem bylo prosazení zákona č. 135/2006, který vešel v platnost 1. ledna 2007.

6. Aplikační část – vlastní průzkum

6.1 Stanovení cíle a hypotéz

Ve své bakalářské práci se zabývám velmi negativním celospolečenským fenoménem, domácím násilím. Aby došlo ke snížení výskytu domácího násilí, společnost nesmí tolerovat projevy jakéhokoli násilí a musí jej odsoudit. Je to jeden ze způsobů, jak nebýt lhostejný ke svému okolí a účinně zasáhnout, jestliže se staneme svědky či obětí domácího násilí.

Proto cílem mé práce je zjistit postoj veřejnosti k domácímu násilí, který vychází zejména z informovanosti a zkušeností respondentů.

Na základě stanoveného cíle jsem formulovala tři hypotézy:

H1 – Veřejnost zaujímá negativní postoj k domácímu násilí.

Hypotéza H1 předpokládá, že veřejnost zaujímá negativní postoj k domácímu násilí. Podle výsledků výzkumů týkající se této problematiky, veřejnost je stále méně tolerantnější k projevům násilí. Souvisí to z vyšší informovaností občanů, na které se podílejí, jak média, tak neziskové organizace zabývající se domácím násilím.

H2 – Veřejnost všeobecně nemá dostatečné povědomí o právních aspektech domácího násilí.

Hypotéza H2 předpokládá, že veřejnost, navzdory všeobecně získaným informacím o domácím násilí, nemají dostatečné povědomí o legislativě týkající se domácího násilí. Příčinou může být poměrně častá změna zákonů (např. trestnost pronásledování = stalking, od 1.1.2010).

H3 – Muži jsou více tolerantnější k projevům domácímu násilí než ženy.

Hypotéza H3, předpokládá, že muži jsou tolerantnější k domácímu násilí. Lze vycházet z genderových studií, že domácí násilí vychází z rodové nerovnosti mezi mužem a ženou. Rozdíly nalézáme v chování (muž – dominance, patriarchát; žena – submise), verbální i neverbální komunikaci a dělbě rolí muže a ženy. Společnost očekává určité chování od muže a ženy, které je dáno tradicí a vývojem v dané společnosti.

6.2 Způsob provedení a vyhodnocení získaných dat

Data k bakalářské práci jsem získala pomocí mnou sestaveného dotazníku. Velký důraz byl kladen na anonymitu. Ta měla zajistit vyšší upřímnost respondentů při jeho vyplňování.

Metoda dotazníkové šetření je časově méně náročné než např. rozhovor. Během poměrně krátké doby lze získat velké množství dat. Otázky jsou v tištěné formě a respondent má tak dostatek času na zodpovězení otázek.

Celkový počet dotazovaných tvořilo 132 náhodně vybraných osob v Brně a Otrokovicích, okr. Zlín – z toho 68 žen a 64 mužů.

Věkové rozmezí bylo stanoveno od 20 do 60 let. Dotazníkové šetření probíhalo v rozmezí od začátku ledna 2010 do konce února 2010.

Samotnému dotazníkovému šetření předcházela pilotáž, které se zúčastnilo 27 osob.

V mém případě dotazník tvořilo 15 otázek – 13 uzavřených otázek týkající se domácího násilí a 2 otázky doplňující identifikaci respondenta (věk, pohlaví). Respondenti vybírali z 5 nabízených odpovědí

Otázky 1 – 4 zkoumají všeobecné povědomí respondentů o domácím násilí. Otázky 5 – 8 se týkají osobnosti oběti a agresora. Otázky 9 – 12 se zabývají povědomím respondentů o legislativě, informovanosti a zájmu získat další informace o problematice domácího násilí.

Získaná data dotazníkovým šetřením byla následně graficky zpracována. Zajistí se tak ve výsledcích lepší přehlednost a orientace. Nejprve jsem graficky znázornila odpovědi všech otázek celkového počtu respondentů – 132. V druhém grafu jsou znázorněny odlišné odpovědi mužů a žen (otázka č. 4, 7, 8, 9, 10 a 13), na kterých je založena H3. Celkový počet mužů je 64 a žen 68. Vertikální osa znázorňuje procentuální vyjádření daných odpovědí.

6.3 Výsledky průzkumu

Otázka č. 14 – věk

20 - 30	40%
31 - 40	30%
41 - 50	22%
51 - 60	8%

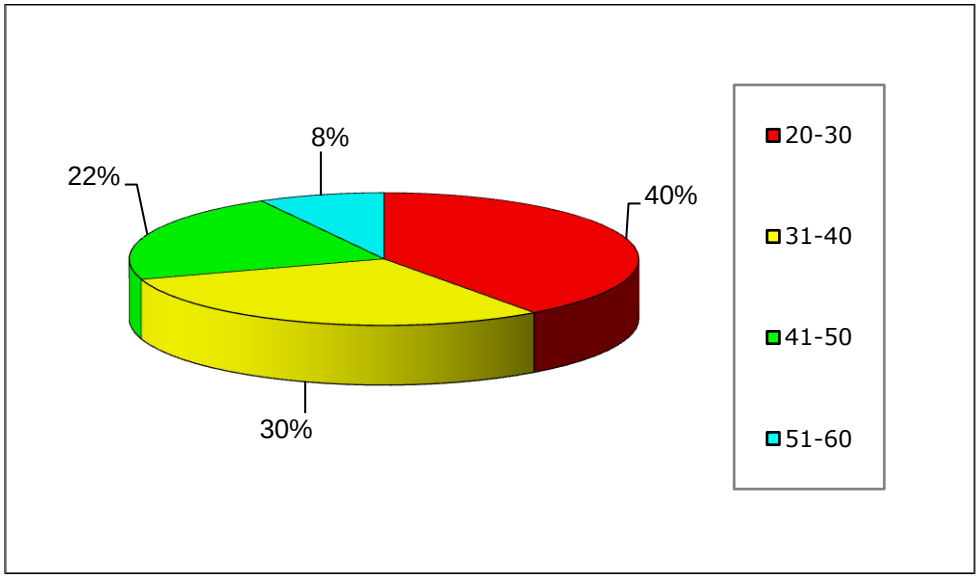

Otázka č. 15 – pohlaví

Muži	48%
Ženy	52%

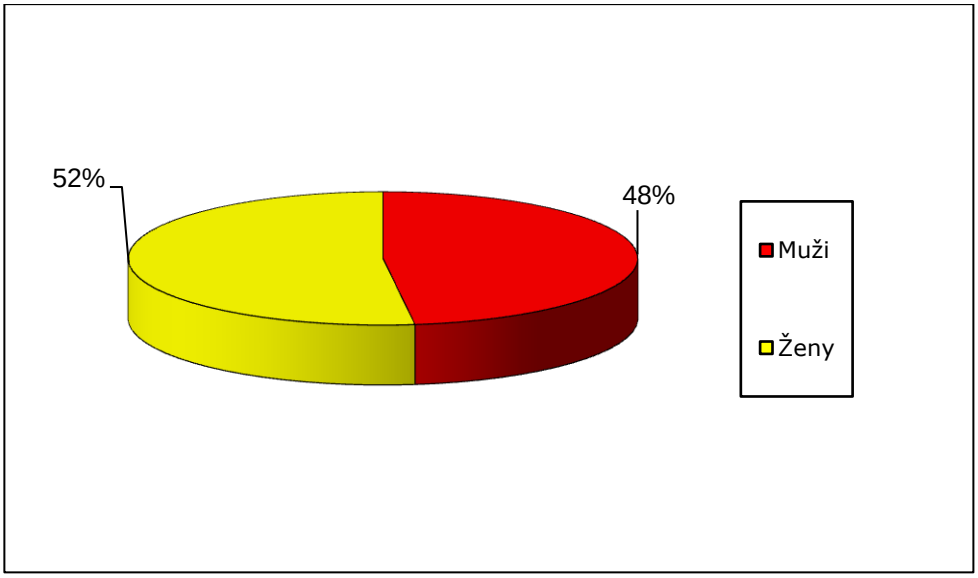

Celkový počet obsahuje 132 respondentů – z toho 68 žen a 64 mužů. Nejvíce početnou věkovou skupinu od 20 do 30 let tvořilo 53 respondentů (40%). Další věkovou skupinu od 31 do 40 let tvořilo 40 dotázaných a 29 respondentů spadalo do věkové skupiny od 41 do 50 let. Nejméně početná věková skupina byla od 51 do 60 let – činilo ji 10 respondentů (8%).

Otázka č. 1 - Vnímáte domácí násilí (DN) jako závažný celospolečenský problém?

Ano	89%
Spíše ano	9%
Spíše ne	0%
Ne	0%
Nevím	2%

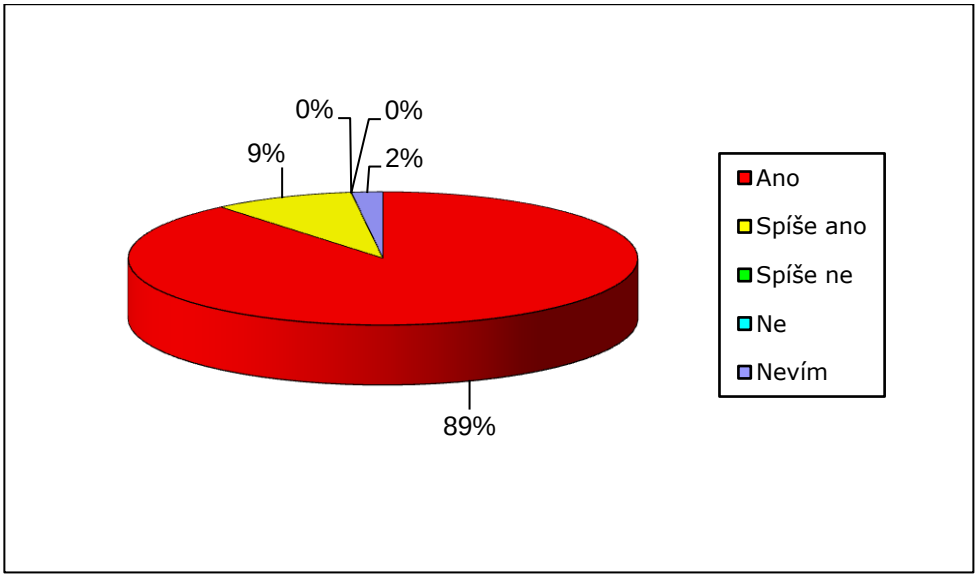

Na otázku, zda vnímáte domácí násilí jako závažný celospolečenský problém, jednoznačně odpovědělo ANO celých 118 dotázaných (89%). Odpověď SPÍŠE ANO zvolilo 12 respondentů a odpověď NEVÍM volili 2 respondenti. Žádný z dotázaných nevolil odpověď SPÍŠE NE a NE.

Otázka č. 2 - Považujete DN za soukromý problém?

Ano	5%
Spíše ano	15%
Spíše ne	52%
Ne	28%
Nevím	0%

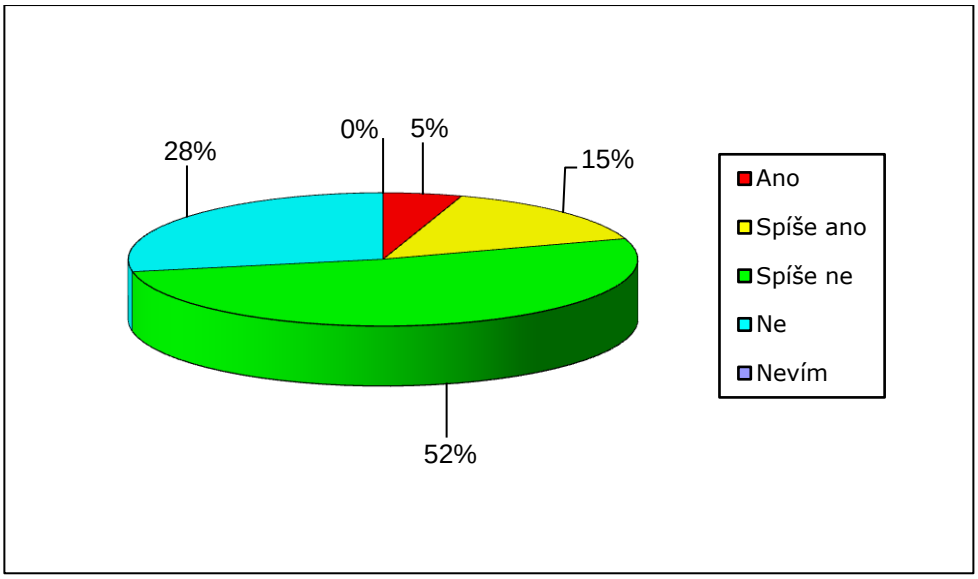

Na otázku č. 2 – 68 dotázaných (52%) uvedlo, zda považují domácí násilí za soukromý problém, odpověď SPÍŠE NE. Jednoznačnou odpověď NE volilo 37 respondentů. 7 dotázaných (5%) považuje domácí násilí za soukromý problém a 20 dotázaných uvedlo odpověď SPÍŠE ANO. Na odpověď NEVÍM neodpověděl žádný s respondentů.

Otázka č. 3 - Souhlasíte s tvrzením, že DN je TABU?

Ano	3%
Spíše ano	11%
Spíše ne	57%
Ne	26%
Nevím	3%

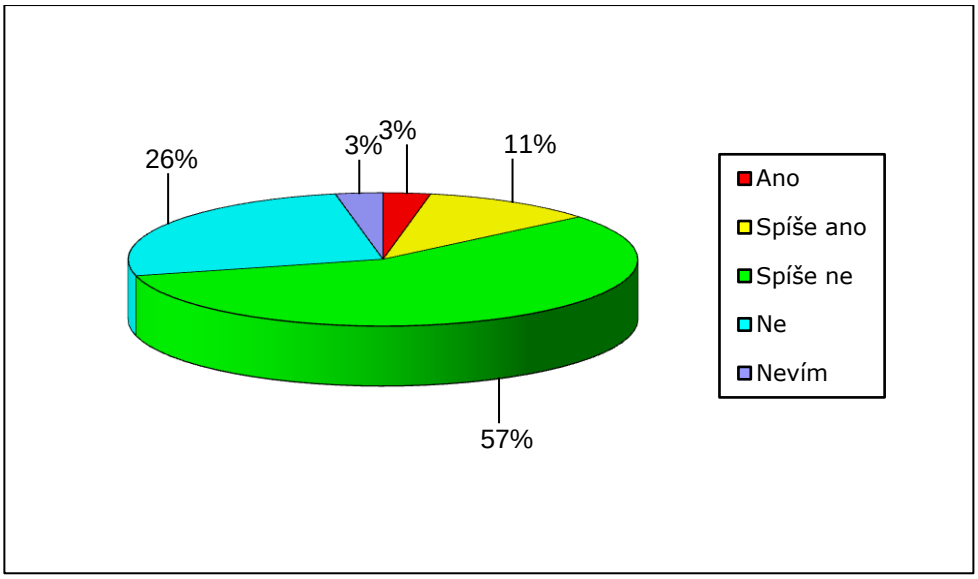

33 respondentů nepovažují domácí násilí za TABU. Odpověď SPÍŠE NE volilo nejvíce respondentů, tedy 76 (57%). 15 dotázaných odpovědělo SPÍŠE ANO. Pouze 4 respondenti podpořili svou odpovědí toto tvrzení. NEVÍM uvedli 4 respondenti.

Otázka č. 4 - Domníváte se, že problematika DN se týká pouze rodin s nižším sociálním statusem (nižších vrstev)?

Ano	34%
Spíše ano	11%
Spíše ne	38%
Ne	14%
Nevím	3%

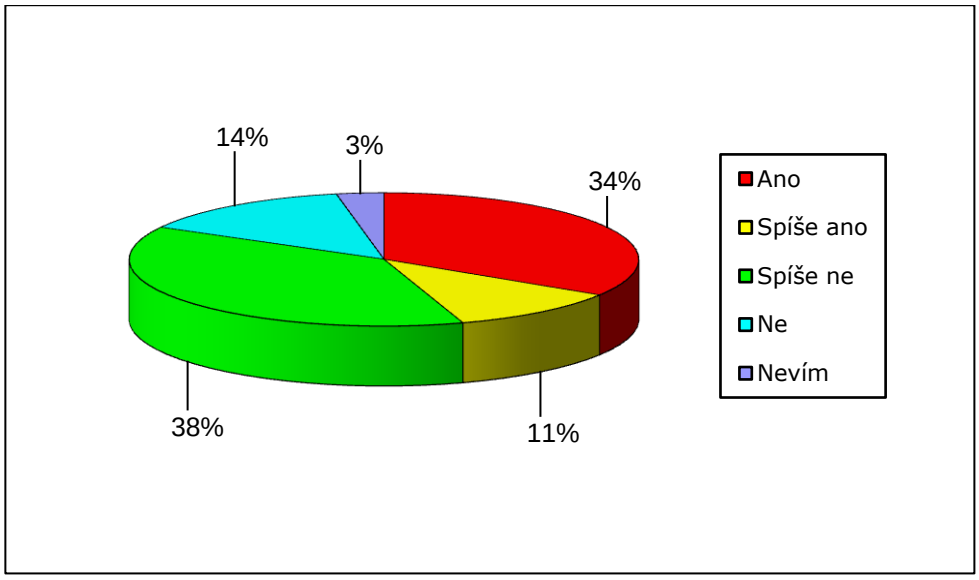

45 dotázaných (34%) se jednoznačně domnívá, že problematika domácího násilí se týká pouze rodin z nižších sociálních vrstev. 15 dotázaných uvedlo odpověď SPÍŠE ANO. 50 respondentů (38%) uvedlo odpověď SPÍŠE NE. Překvapivě, jenom 18 (14%) dotázaných se nedomnívá, že se domácí násilí týká pouze rodin s nižším sociálním statusem. Odpověď NEVÍM volili 4 lidé.

Procentuální a grafické znázornění četnosti jednotlivých odpovědí mužů a žen na otázku č. 4. V závorce uvádím celkový počet jednotlivců, kteří volili danou odpověď.

31 mužů (48%) se domnívá, že domácí násilí postihuje pouze rodiny ze sociálně nižších vrstev. Toto tvrzení sdílelo společně s muži 14 žen (21%). Naopak 35 dotazovaných žen (51%) volilo odpověď SPÍŠE NE. Tuto odpověď zvolilo pouze 15 mužů.

	Ano	**Spíše ano**	**Spíše ne**	**Ne**	**Nevím**
Muži	48% (31)	12% (7)	23% 15)	17% (11)	0%
Ženy	21% (14)	12% (8)	51% (35)	10% (7)	6% (4)

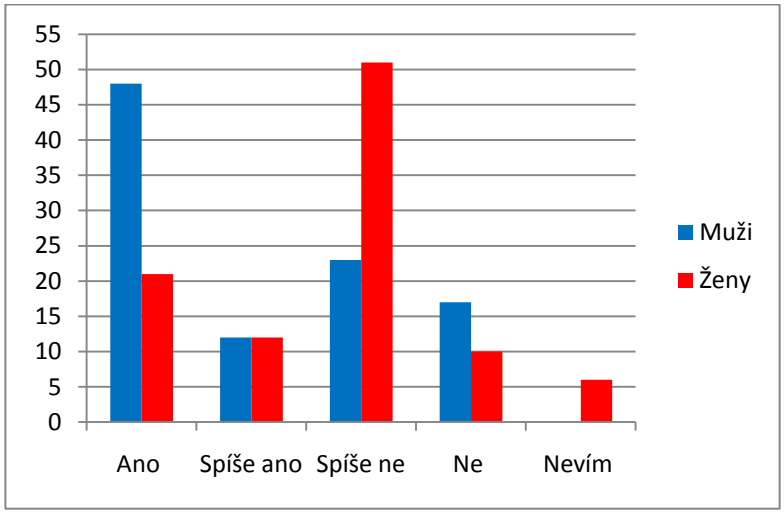

Otázka č. 5 - Provokuje žena muže k násilí svým chováním?

Ano	12%
Spíše ano	7%
Spíše ne	35%
Ne	40%
Nevím	6%

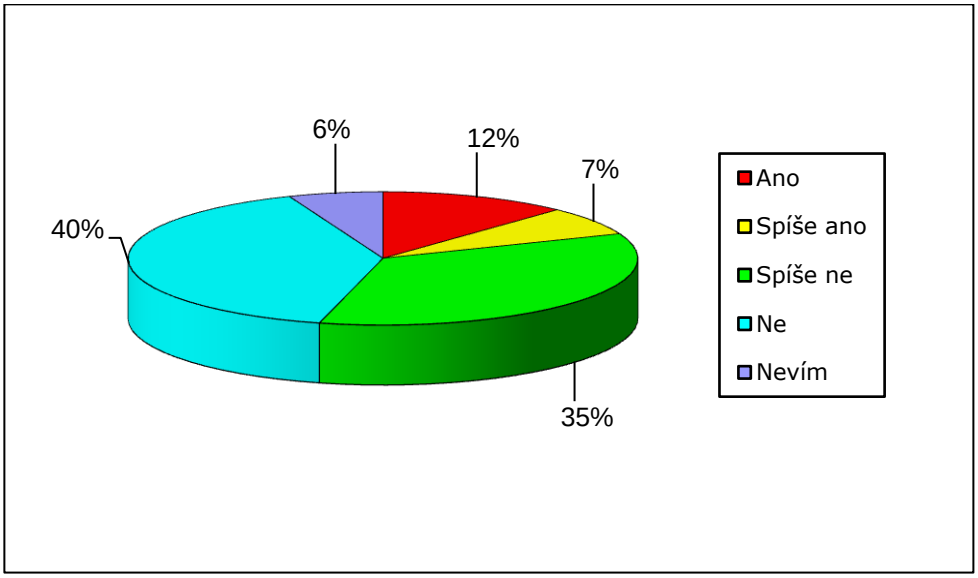

Podle 16 (12%) respondentů, kteří uvedli odpověď ANO, provokuje žena muže svým chováním k násilí. SPÍŠE ANO volilo pouze 7 dotázaných. 53 respondentů (40%) nesouhlasí, že žena provokuje muže svým chováním. SPÍŠE NE odpovědělo 46 respondentů a odpověď NEVÍM uvedlo 8 respondentů.

Otázka č. 6 - Je ve většině případů DN příčinou alkohol?

Ano	21%
Spíše ano	11%
Spíše ne	17%
Ne	46%
Nevím	5%

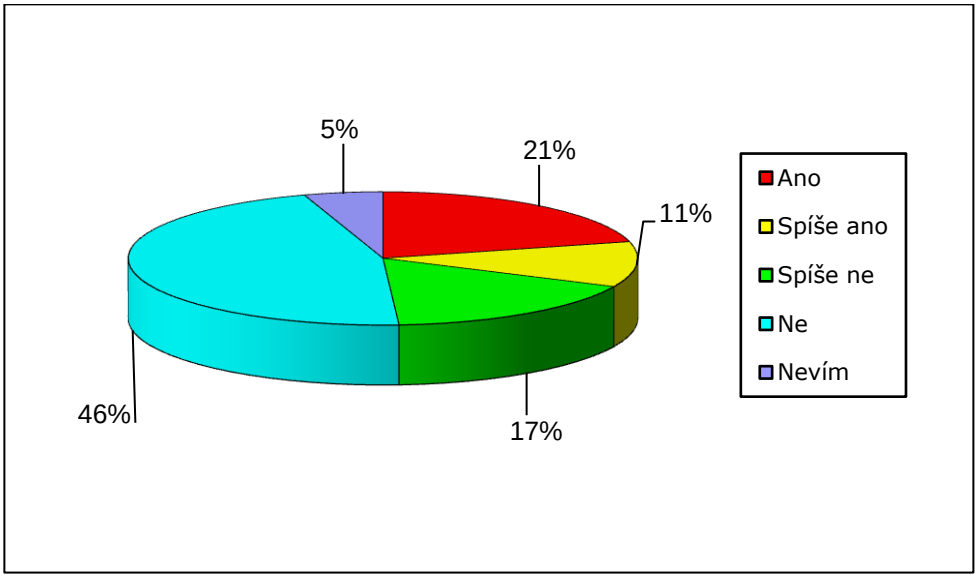

Za příčinu domácího násilí považovalo 28 respondentů (21%) alkohol. 14 respondentů odpovídalo SPÍŠE ANO. 61 respondentů (46%) nepovažuje alkohol za příčinu domácího násilí. SPÍŠE NE uvedlo 23 dotázaných. NEVÍM odpovědělo 6 dotázaných.

Otázka č. 7 - Souhlasíte s tvrzením, že obětí DN je neprůbojná, pasivní, submisivní (podřízená) osoba?

Ano	36%
Spíše ano	22%
Spíše ne	10%
Ne	27%
Nevím	5%

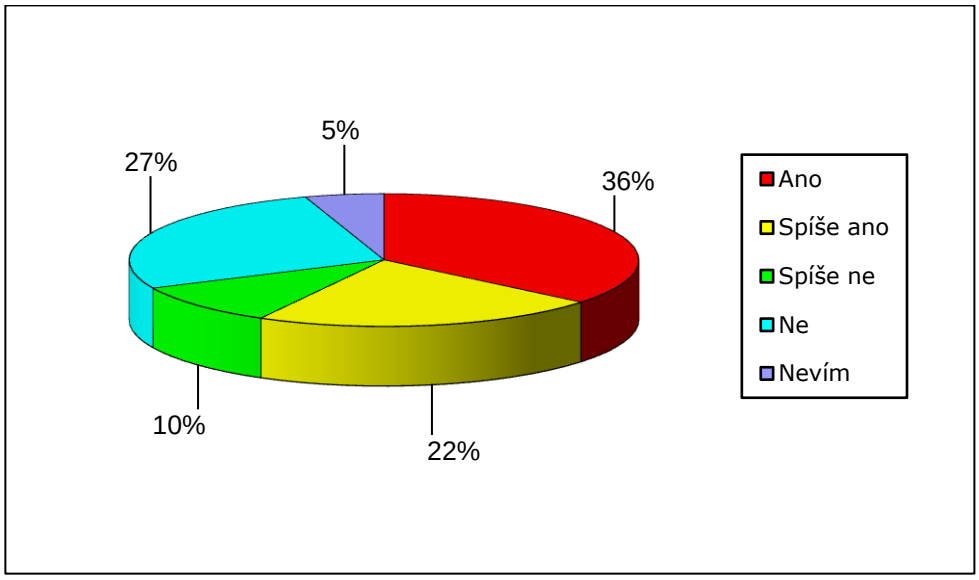

Celkem 47 respondentů (36%) souhlasilo s tvrzením, že obětí je neprůbojná, pasivní a submisivní osoba. 29 respondentů zvolilo odpověď SPÍŠE ANO. 36 dotázaných (27%) nesouhlasilo s tímto tvrzením a odpověď SPÍŠE NE uvedlo 13 dotázaných. Na otázku odpovědělo NEVÍM 7 respondentů.

Procentuální a grafické znázornění četnosti jednotlivých odpovědí mužů a žen na otázku č. 7. V závorce uvádím celkový počet jednotlivců, kteří volili danou odpověď.

27 mužů (42%) vyjádřilo svůj souhlas na otázku, zda obětí domácího násilí je neprůbojná, pasivní a submisivní žena. 20 žen (20%) také plně souhlasilo s otázkou. Záporné odpovědi volily obě pohlaví téměř vyrovnaně.

	Ano	**Spíše ano**	**Spíše ne**	**Ne**	**Nevím**
Muži	42% (27)	17% (11)	10% (6)	28% (18)	3% (2)
Ženy	29% (20)	27% (18)	11% (7)	26% (18)	7% (5)

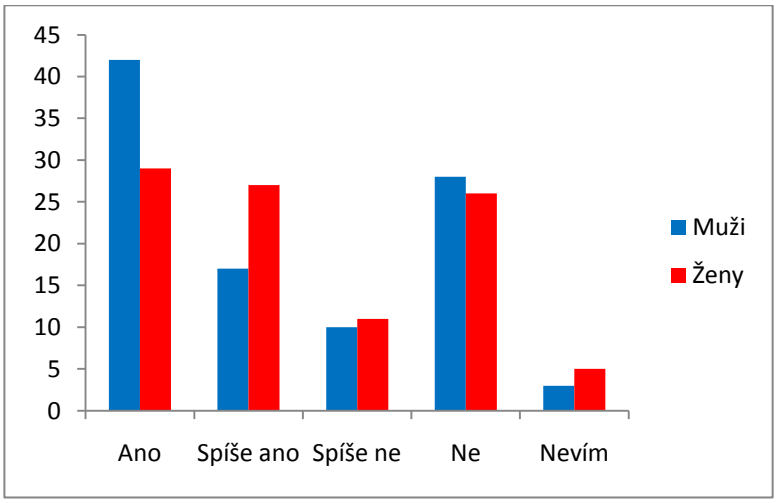

Otázka č. 8 - Je snadné pro oběť DN odejít od násilníka z domova (není potřeba zásah zvenčí např. odborná pomoc)?

Ano	12%
Spíše ano	8%
Spíše ne	49%
Ne	27%
Nevím	4%

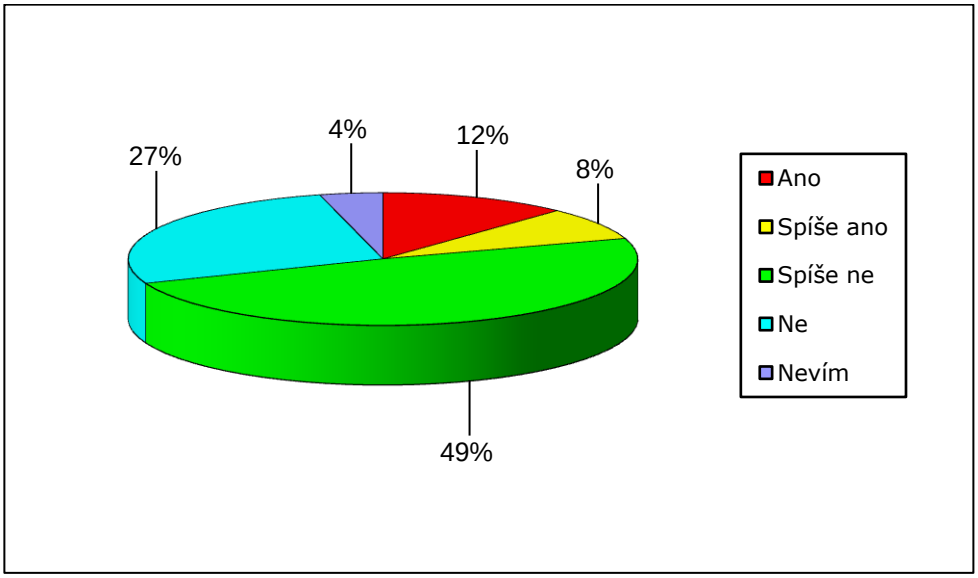

16 respondentů (12%) uvedlo, že je pro ženu snadné odejít od násilného partnera. SPÍŠE ANO odpovídalo 11 respondentů. 64 dotázaných uvedlo odpověď SPÍŠE NE, což byla nejčastěji volená odpověď. Že není pro ženu snadné odejít od násilného partnera tvrdí 36 dotázaných (27%). Odpověď NEVÍM uvádělo 5 respondentů.

Procentuální a grafické znázornění četnosti jednotlivých odpovědí mužů a žen na otázku č. 8. V závorce uvádím celkový počet jednotlivců, kteří volili danou odpověď.

11 mužů (17%) se domnívalo, že je pro oběť snadné odejít od násilníka z domova. S touto otázkou souhlasilo pouze 5 žen (7%). Odpověď SPÍŠE ANO volilo 9 mužů (14%) a 2 ženy (3%). Naopak 40 žen (59%) zvolilo odpověď SPÍŠE NE. 24 mužů (38%) odpovídalo na tuto otázku stejně.

	Ano	**Spíše ano**	**Spíše ne**	**Ne**	**Nevím**
Muži	17% (11)	14% (9)	38% (24)	28% (18)	3% (2)
Ženy	7% (5)	3% (2)	59% (40)	26% (18)	5% (3)

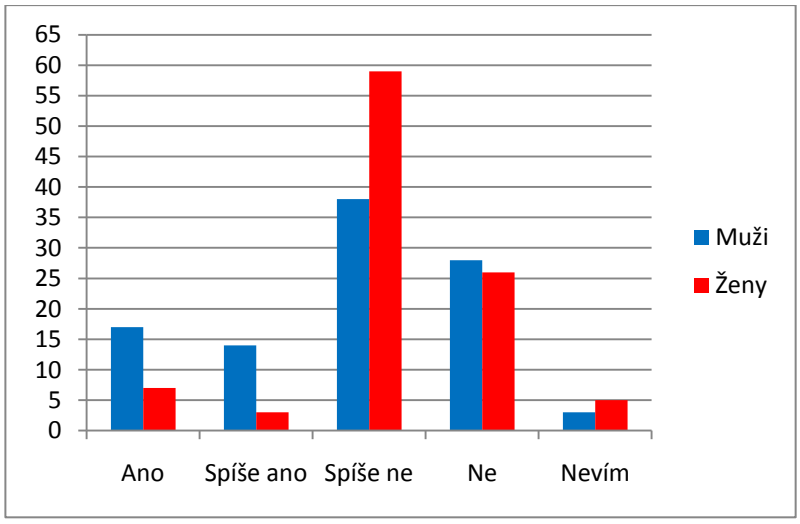

Otázka č. 9 - Pokud se stanete obětí, přímým či nepřímým svědkem DN, zasáhnete účinně (kontaktujete Policii ČR, organizaci zabývající se DN)?

Ano	32%
Spíše ano	26%
Spíše ne	18%
Ne	18%
Nevím	6%

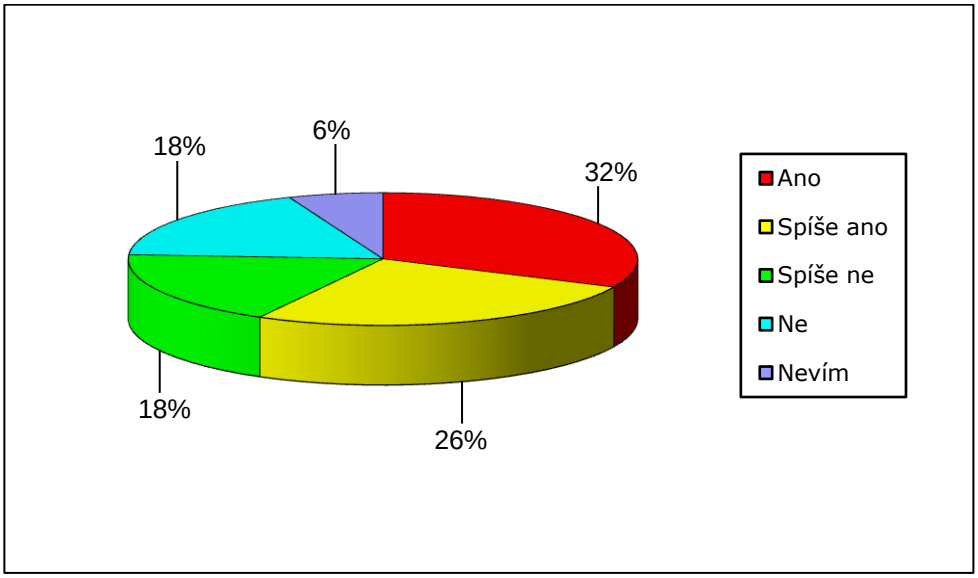

Překvapivým zjištěním byla skutečnost, že 42 dotázaných (32%) by v případě, pokud by se stali obětí, svědkem (přímým, nepřímým), účinně zasáhli (kontaktovali Policii ČR, organizace zabývající se touto problematikou). Druhá nejčastěji uváděná odpověď byla SPÍŠE ANO. Uvádělo ji 34 respondentů. V tomto případě by nezasáhlo 24 dotázaných (18%). SPÍŠE NE odpovídalo 24 dotázaných. NEVÍM volilo 8 dotázaných.

Procentuální a grafické znázornění četnosti jednotlivých odpovědí mužů a žen na otázku č. 10. V závorce uvádím celkový počet jednotlivců, kteří volili danou odpověď.

V případě setkání s domácím násilí (oběť, svědek) by účinně zasáhlo 16 mužů (24%) a 26 žen (38%). Dále značný rozdíl je v odpovědi SPÍŠE ANO. Odpovídalo 12 mužů (19%) a 22 žen (32%). Odpověď SPÍŠE NE volilo 17 mužů (27%) a pouze 7 žen (10%).

	Ano	**Spíše ano**	**Spíše ne**	**Ne**	**Nevím**
Muži	24% (16)	19% (12)	27% (17)	19% (12)	11% (7)
Ženy	38% (26)	32% (22)	10% (7)	18% (12)	2% (1)

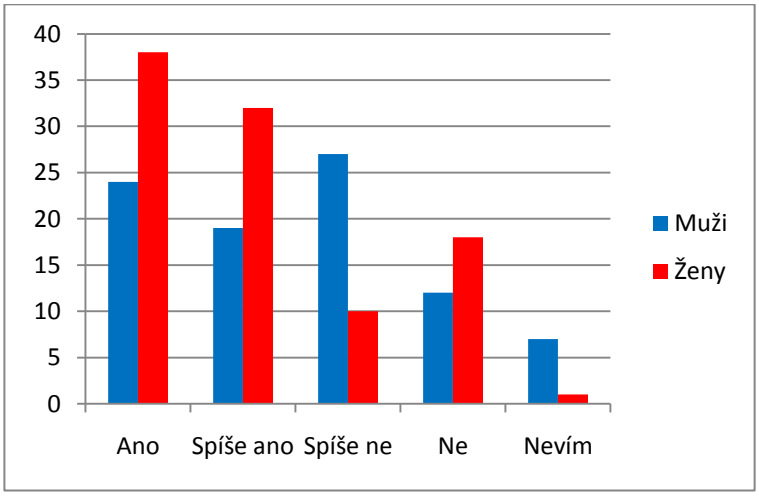

Otázka č. 10 - Považujete DN za trestný čin?

Ano	82%
Spíše ano	8%
Spíše ne	0%
Ne	0%
Nevím	10%

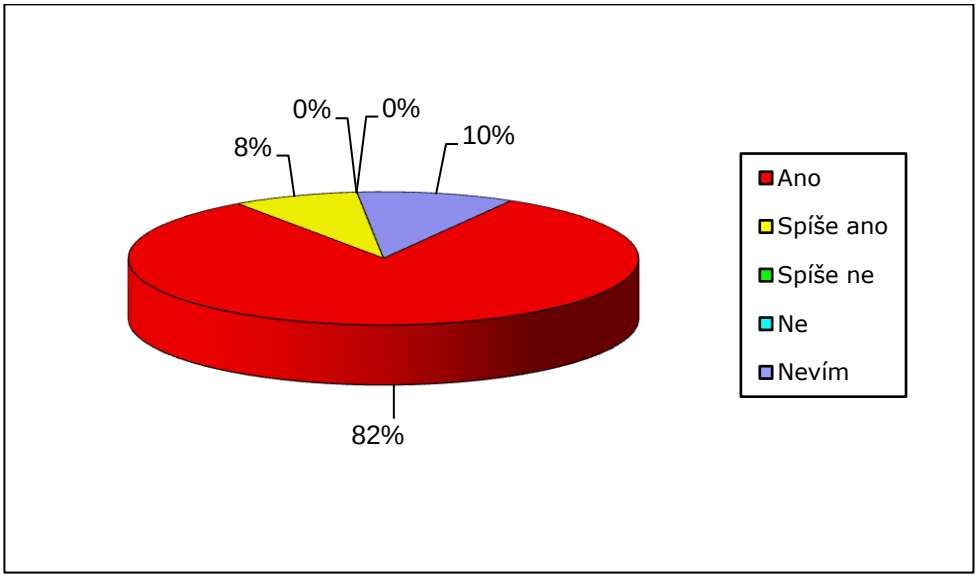

Na otázku č. 10, zda považujete domácí násilí za trestný čin, souhlasilo 108 respondentů (82%). SPÍŠE ANO volilo pouze 11 dotázaných a NEVÍM uvedlo 13 dotázaných. Odpověď SPÍŠE NE a NE nezvolil žádný z respondentů.

Otázka č. 11 - Je pronásledování, opakovaně nevyžádané dárky, telefonáty, SMS, např. od bývalého partnera, trestné?

Ano	60%
Spíše ano	20%
Spíše ne	10%
Ne	3%
Nevím	7%

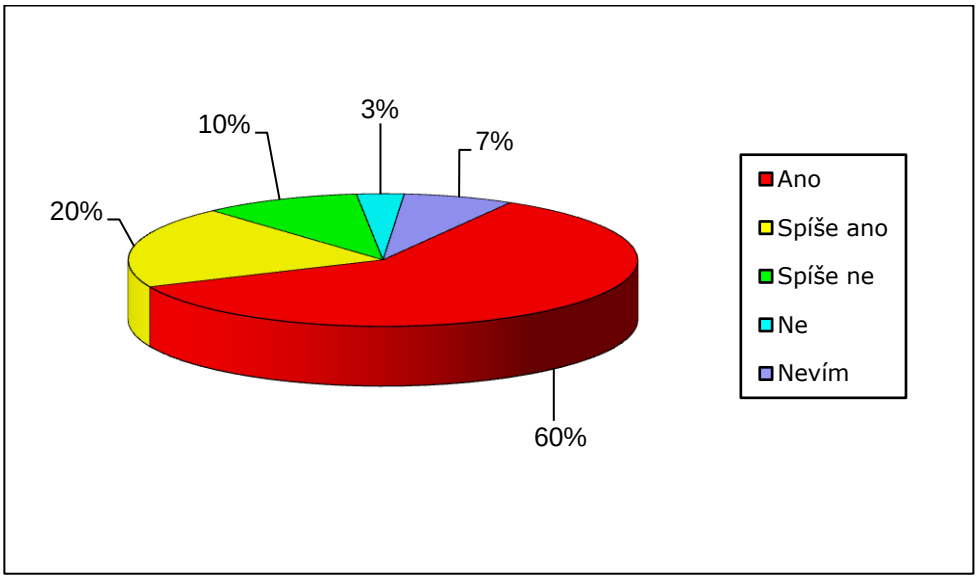

Podle 79 respondentů (60%) pronásledování, opakovaně nevyžádané dárky, telefonáty, SMS od např. bývalého partnera je trestné. SPÍŠE ANO odpovídalo 26 respondentů. Pouze 4 respondenti (3%) nepovažují pronásledování za trestný čin. Odpověď SPÍŠE NE volilo 13 dotázaných a odpověď NEVÍM 10 dotázaných.

Otázka č. 12 - Myslíte si, že je veřejnost kvalitně informována o problematice DN?

Ano	39%
Spíše ano	17%
Spíše ne	16%
Ne	23%
Nevím	5%

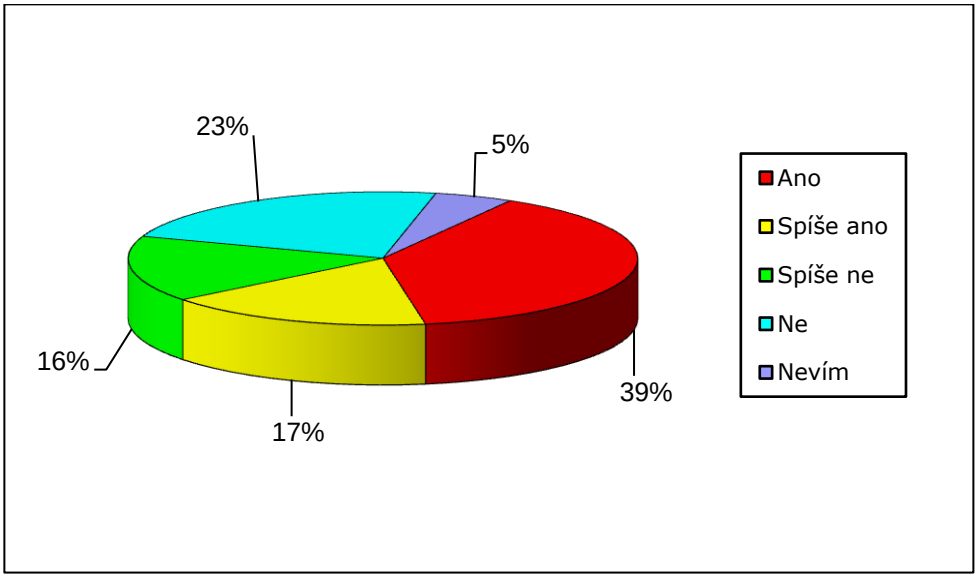

51 respondentů (39%) se domnívá, že veřejnost je kvalitně informován o problematice domácího násilí. SPÍŠE ANO odpovědělo 22 respondentů. SPÍŠE NE volilo 23 respondentů. O tom, že veřejnost není kvalitně informována o domácím násilí, dokazuje 29 dotázaných, což činí celých 23%. Odpověď NEVÍM zvolilo 7 dotázaných.

Otázka č. 13 - Máte zájem o informace týkající se DN?

Ano	22%
Spíše ano	12%
Spíše ne	24%
Ne	34%
Nevím	8%

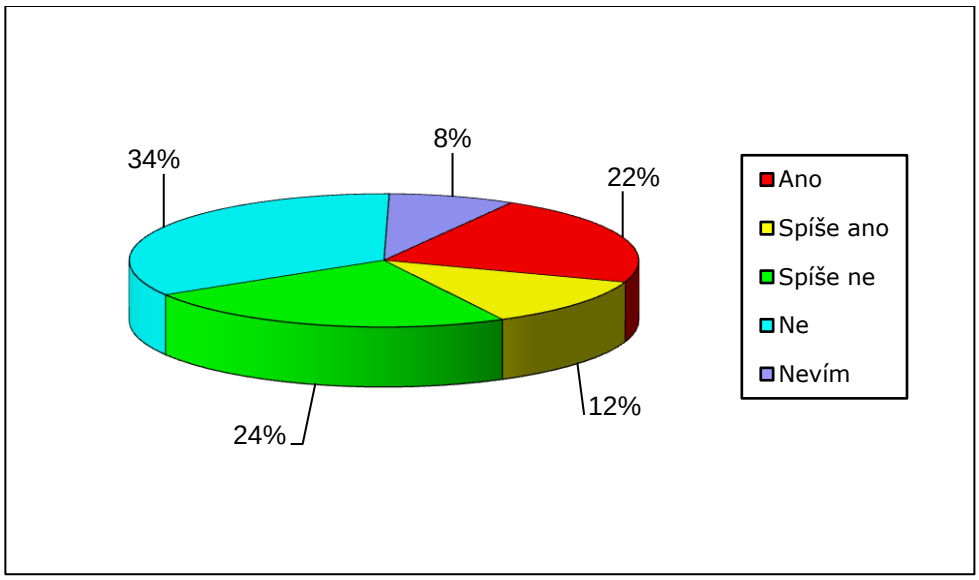

Dalším zajímavým zjištěním byla skutečnost, že 45 dotázaných (34%) nemá zájem o informace, které se týkají domácího násilí. Odpověď SPÍŠE NE uvádělo 32 dotázaných. Pouze 29 dotázaných (22%) mělo zájem o informace týkající se domácího násilí. SPÍŠE ANO uvedlo 16 respondentů a odpověď NEVÍM 10 respondentů.

Procentuální a grafické znázornění četnosti jednotlivých odpovědí mužů a žen na otázku č. 13. V závorce uvádím celkový počet jednotlivců, kteří volili danou odpověď.

Pouze 7 mužů (10%) by mělo zájem o informace týkající se domácího násilí. Naopak 22 žen (32%) vyjádřilo svůj zájem o tuto problematiku. Odpověď SPÍŠE ANO uváděli 3 muži (5%) a 13 žen (19%). Na druhé straně 33 mužů (52%) a 12 žen (18%) vyslovilo svůj nezájem.

	Ano	**Spíše ano**	**Spíše ne**	**Ne**	**Nevím**
Muži	10% (7)	5% (3)	28% (18)	52% (33)	5% (3)
Ženy	32% (22)	19% (13)	20% (14)	18% (12)	11% (7)

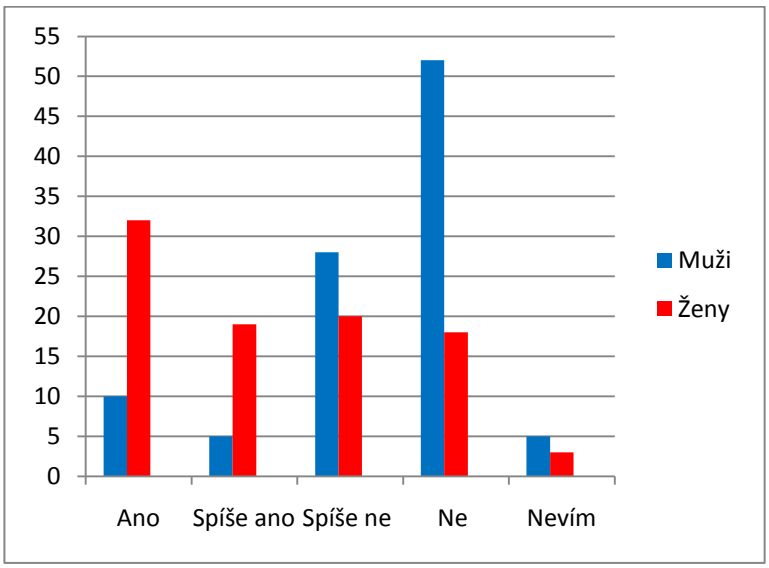

Ze získaných a zpracovaných výsledků průzkumu vyplývá následující:

- **H 1 - Veřejnost zaujímá negativní postoj k domácímu násilí.**

Veřejnost má všeobecný přehled o problematice domácího násilí. Nejedná se již o tabuizované téma a soukromý problém. **Hypotéza byla potvrzena.**

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynula ještě další skutečnost. Veřejnost již nepodporuje, díky informovanosti, mýty týkající se domácího násilí (viz otázka č. 4, 5, 6, 7, 8) Ovšem i nadále přetrvává mýtus o typické oběti domácího násilí (viz otázka č. 9).

- **H 2 - Veřejnost všeobecně nemá dostatečné povědomí o právních aspektech domácího násilí.**

Veřejnost považuje obecně domácí násilí jako trestný čin. Stejně tak i pronásledování, které je trestné až od 1.1. 2010. Dotazovaní by také účinně zasáhli v případě, že by se stali přímým či nepřímým svědkem domácího násilí, což je velmi důležité pro oběť. Mnohdy je totiž odkázána pouze na pomoc zvenčí. **Hypotéza se nepotvrdila.**

- **H 3 - Muži jsou více tolerantnější k projevům domácímu násilí než ženy.**

V otázce č. 1, 2, 3, 5, 6, 11 a 12 není výrazný rozdíl mezi četností jednotlivých odpovědí mužů a žen. Ovšem v otázce č. 4, 7, 8, 9, 10 a 13 je rozdíl mezi odpověďmi (kladnými – ano, spíše ano a negativními – ne, spíše ne) mužů a žen. V předešlém grafickém znázornění je zobrazen výsledek odpovědí mužů a žen, na otázky, ve kterých se lišili. **Hypotéza byla potvrzena.**

Závěr

Domácí násilí je velmi závažný společenský problém, který je nutno komplexně řešit. Vyskytuje se ve všech společenských vrstvách. Neplatí tedy, že se týká pouze nižších sociálních vrstev. Také se nejedná pouze o soukromou záležitost. V případě domácího násilí je potřebný zásah státu. Musí být proto využity všechny dostupné prostředky, které eliminují další výskyt násilí.

V dnešní době se již relativně otevřeně hovoří o této problematice. Věnují se jí zejména média a dochází, především díky iniciativě neziskových organizací, ke změnám v legislativě. Tyto změny nejvíce pomáhají obětem domácího násilí.

Právě medializace domácího násilí zvýšila informovanost veřejnosti. Dříve neinformovanost podporovala pasivitu společnosti při řešení tohoto problému, v dnešní době dochází ke změnám. Lidé již vědí, kam se obrátit pro pomoc či další informace.

Domácí násilí začíná velmi nenápadně. Od ponižování, zesměšňování či nadávek. Pokud se násilí nezastaví již v počátcích, dochází k jeho opakování a stupňování. Pro partnerovo násilí ovšem neexistuje žádná omluva. Je to pouze jeho rozhodnutí, zda se uchýlí k takovému způsobu řešení konfliktní situace. Pro domácí násilí je typické rozdělení rolí – oběť a agresor. Cílem násilného partnera je získání moci a kontroly nad obětí.

Jedná se o fenomén, který zasahuje do životů všech zúčastněných. Oběť, která žije v násilném vztahu, prožívá velmi stresující situace. Střídají se fáze klidu a násilí. Nakonec se dostane do fáze, kdy ze vztahu není schopna sama odejít. Proto je velmi důležitá pomoc od rodinných příslušníků či známých. Nesmí bagatelizovat informace, které jim oběť sdělí. Pro týranou ženu není lehké hovořit o situaci v rodině.

Pokud se stane dítě svědkem násilného vztahu, bývá ve většině případů ovlivněno jeho chování a prožívání v životě. Zvyšuje se riziko, že dítě přebere vzorec chování oběti či agresora, což může negativně zasáhnout do pozdějších interpersonálních vztahů.

Aby byla zajištěna kvalitní péče oběti, vznikl změnou legislativy tzv. interdisciplinární tým. Poskytuje oběti komplexní psychosociální a právní pomoc.

Všichni členové týmu jsou proškoleni, aby správně porozuměli, reagovali a posoudili vzniklou situaci. Týká se to především Policie ČR, sociálních pracovníků a v neposlední řadě zdravotníků, kteří prvotně přicházejí s obětí do kontaktu.

Neméně důležité jsou terapeutické programy pro pachatele domácího násilí. V České republice je jejich fungování teprve v počátcích. Programy nejvíce fungují v USA a Kanadě

Ve své bakalářské práci jsem zjišťovala postoje veřejnosti k domácímu násilí. Z výsledků průzkumu vyplynulo, že veřejnost je všeobecně informována o tomto společenském problému. Ovšem stále přetrvává jistá tolerance mužů k projevům domácího násilí. Zřejmě je to dáno přetrvávajícím patriarchálním uspořádáním společnosti, ve které žena stále nemá rovnoprávné postavení jako muž. Je stavěna do role „poslušné“, pokorné ženy, která snáší rozhodnutí muže.

S domácím násilím také souvisejí mýty, které ještě přetrvávají ve společnosti. Vznikají na základě osobní nezkušenosti s daným problémem a potřebou porozumět mu. Jedinec je přebírá od osob, jež považuje za autority. Mýty se předávají z generace na generaci a tak přežívají. Týkají se samotného výskytu domácího násilí, „typické“ oběti a agresora. Všeobecně zlehčují problematiku domácího násilí.

Pro společnost je tedy velmi důležité, aby si uvědomila, že jakékoli násilí nesmí být tolerováno. Domnívám se, že velmi důležitou roli zde hraje právě informovanost veřejnosti. Zastává preventivní funkci.

Lidé musí odsoudit násilí a správně reagovat při setkání s domácím násilí. Již děti v mateřské škole by měly vědět, co obnáší pojem násilí a že je pro společnost nežádoucí. Ovšem základní vzorce chování dítě získává v rodině, ve které vyrůstá. Rodina také funguje jako primární zdroj informací. Dále bývají děti informovány v průběhu povinné školní docházky prostřednictvím výchovných poradců či pracovníky neziskových organizací.

Především neziskové organizace vytváří celou řadu programů, seminářů či školení pro širokou veřejnost. Záleží pak na samotném jedinci, zda se jich zúčastní či nikoliv.

Pokud bude veřejnost kvalitně informována o této problematice, nebude lhostejná k projevům domácího násilí a bude schopná pomoci oběti. Kromě pomoci, týraná žena potřebuje také podporu a povzbuzení, aby zvládla tuto těžkou životní situaci.

Resumé

V bakalářské práci se zabývám problémem domácího násilí. Vyskytuje se napříč celou společností bez rozdílu věku, pohlaví, vzdělání či náboženství. Cílem bakalářské práce bylo zjistit postoj veřejnosti k tomuto velmi negativnímu jevu.

V teoretické části vymezuji pojmy, které s domácím násilím souvisí, psychologii oběti a pachatele. Věnuji se také legislativě v České republice, zemích Evropské Unie, USA a Kanadě. Dále se zmiňuji o terapeutických programech pro pachatele, které většinou probíhají v zahraničí než u nás. Na závěr teoretické části všeobecně popisuji činnost organizací, které se domácímu násilí věnují.

V aplikační části jsou zhodnoceny výsledky dotazníkového průzkumu. Byla oslovena široká veřejnost a získaná data sloužila jako podklad aplikační části. Samotný průzkum probíhal v Brně a Otrokovicích.

Anotace

V bakalářské práci popisuji závažný celospolečenský problém – domácí násilí. Zabývám se pojmy, které souvisejí s domácím násilím, obětí a pachatelem, legislativou a neméně potřebnými terapeutickými programy pro pachatele. Na závěr se také věnuji neziskovým organizacím.

V aplikační části jsou uvedeny výsledky dotazníkového průzkumu a jejich celkové zhodnocení.

Klíčová slova

Domácí násilí, postoj, oběť, pachatel, legislativa, terapeutické programy, neziskové organizace

Annotation

My bacholor theses describes very relevant social problem – domestic violence. It deals with terms of domestic violence, victim and offender, legislature and therapeutic plans for offenders. I attend to non-government organizations in the end.

Results of my questionnaire research and total evaluation are in the application part.

Keywords:

Domestic violence, attitude, victim, offender, legislature, therapeutic plans, non-government organizations

Použitá literatura:

1. Nový trestní zákoník, trestní řád, přestupky, C.H. Beck, Praha, 2009, ISBN 978-80-7400-217-5, s. 534

2. BENTOVIM, Arnon, Týrání a sexuální zneužívání v rodinách, 1. vydání, Grada, Praha, 1998, ISBN 80 – 7169 – 629 – 3, s. 117

3. BUSKOTE, Andrea, Z pekla ven – žena v domácím násilí, 1. vydání, Computer Press, Brno 2008, ISBN 978 - 80 – 1786 – 6, s. 176

4. COLOROSOVÁ, Barbara, Krizové situace v rodině, 1. vydání, IKAR, Praha, 2008, ISBN 978-80-249-1027-7, s. 240

5. CONWAYOVÁ, L. Helen, Domácí násilí, 1. vydání, Albatros, Praha, 2007, ISBN 978 – 80 – 00 – 01550 – 7, s. 158

6. ČECHOVÁ,M., ČECHOVÁ, J., HOŘÍNOVÁ,A., MRÁZKOVÁ,Z., Bílá místa v péči o oběti domácího násilí, Persefona, Brno, 2006, s. 148

7. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Forenzní psychologie, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň 2004, 1. vydání, ISBN 80 – 86473 – 86 – 4, s. 431

8. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Policejní psychologie, 3. vydání, Portál, Praha 2000, ISBN 80 – 7178 – 475- 3, s. 266

9. Domácí násilí – záležitost nikoli soukromá, Koordinační kruh prevence násilí na ženách, Praha, 1997, s. 94

10. Domácí násilí – staré problémy, nová řešení?, Friedrich – Ebert – Stiftung e. V., Praha, 2002, s. 74

11. HIRIGOYEN, Marie – France, Psychické násilí v rodině a v zaměstnání, 1. vydání, ACADEMIA, Praha, 2002, ISBN 80 – 200 – 0994 – 9, s. 268

12. HOUBOVÁ, Drahomíra, Psychologie pro právníky, 1. vydání, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň 2008, ISBN 978-80-7380-100-7, s. 280

13. NAKONEČNÝ, Milan, Lidské emoce, 1. vydání, ACADEMIA, Praha, 2000, ISBN 80-200-0763-6, s. 335

14. NAKONEČNÝ, Milan, Motivace lidského chování, 1. vydání, ACADEMIA, Praha, 1997, ISBN 80 – 200 – 0592 – 7, s. 270

15. NAKONEČNÝ, Milan, Psychologie osobnosti, 1. vydání, ACADEMIA, Praha, 1998, ISBN 80 – 200 – 0628 – 1, s.336

16. MARVANOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M., Partnerské násilí, 1. vydání, LINDE s.r.o., Praha, 2008, ISBN 978 – 80 – 86131 – 76 – 4, s. 159

17. PROKOP, Martin a kol., Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí, 1. vydání, Ekologický právní servis, Brno, 2000, ISBN 80 – 902570 – 8 – 9, s.79

18. STŘÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek, Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím, 1. vydání, KEY Publishing, Ostrava, 2009, ISBN 978 – 80 – 7418 – 020 – 0, s. 91

19. To si nesmíš dovolit, ROSA, Praha, 2006, s. 79

20. VÁGNEROVÁ, Marie, Psychopatologie pro pomáhající profese, Portál, Praha, 2008, ISBN 978 – 80 – 7367 – 414 – 4, s. 872

21. VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ Ivana, Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, 2. vydání, PROFEM, Praha, 2008, ISBN 978–80–903626–7–3, s. 194

22. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Vyhrožování nelze podceňovat, Psychologie Dnes, prosinec 2003, 12. číslo, Portál, Praha, ISSN 1211 – 5886

23. HUČÍN, Jakub, Proč mi ubližuješ?, Psychologie Dnes, leden 2003, 1.číslo, Portál, Praha, ISSN 1211 – 5886

24. VANÍČKOVÁ, Eva, Násilí mezi partnery, Psychologie Dnes, duben 2004, 4. číslo, Portál, Praha, ISSN 1211 – 5886

25. Zpravodaj o.s. ROSA, 2/2004, 2/2007, 1-2/2008, 1/2009

26. http://www.bkb.cz/index.php

27. http://www.domacinasili.cz/index.php

28. http://www.koordona.cz/

29. http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643223

30. http://www.persefona.cz/

31. http://www.profem.cz/

32. http://www.rosa-os.cz/

33. http://www.spondea.cz/

Přílohy

Příloha č. 1	Text dotazníku
Příloha č. 2	Mýty o domácím násilí
Příloha č. 3	Zákon o sociálním zabezpečení - §74
Příloha č. 4	Bezpečnostní plán

Příloha č. 1

Text dotazníku

DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Jana Doležalová. Jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati a Institutu mezioborových studií Brno, obor sociální pedagogika – kombinované studium.

Do rukou jste dostali dotazník k mé bakalářské práci na téma Postoje veřejnosti k domácímu násilí. Dotazník je anonymní a slouží pouze jako podklad pro mou bakalářskou práci. Vyplněný dotazník nebude nikde jinde zveřejněn. Vámi vybranou odpověď, prosím, zaškrtněte v políčku křížkem. Zodpovězení otázek vám bude trvat max. 10 min.

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

---

1. Vnímáte domácí násilí (DN) jako závažný celospolečenský problém?

   □ ano □ spíše ano□ spíše ne □ ne □ nevím

2. Považujete DN za soukromý problém? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

3. Souhlasíte s tvrzením, že DN je TABU? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

4. Domníváte se, že problematika DN se týká pouze rodin s nižším sociálním statusem (nižších vrstev)? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

5. Provokuje žena muže k násilí svým chováním? □ ano □ spíše ano□ spíše ne □ ne □ nevím

6. Je ve většině případů DN příčinou alkohol? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

7. Souhlasíte s tvrzením, že obětí DN je neprůbojná, pasivní, submisivní (podřízená) osoba? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

8. Je snadné pro oběť DN odejít od násilníka z domova (není potřeba zásah zvenčí např. odborná pomoc)? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

9. Pokud se stanete obětí, přímým či nepřímým svědkem DN, zasáhnete účinně (kontaktujete Policii ČR, organizaci zabývající se DN)? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

10. Považujete DN za trestný čin? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

11. Je pronásledování, opakovaně nevyžádané dárky, telefonáty, SMS, např. od bývalého partnera, trestné? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

12. Myslíte si, že je veřejnost kvalitně informována o problematice DN? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

13. Máte zájem o informace týkající se DN? □ ano □ spíše ano □ spíše ne □ ne □ nevím

14. Věk: …….

15. Pohlaví: □ žena □ muž

Příloha č. 2

Mýty o domácím násilí

- **Domácí násilí se týká jen sociálně slabších vrstev**

Domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských skupinách, nezávisle na vzdělání či ekonomické situaci pachatele či oběti.

- **Domácí násilí není běžné, týká se jen několika málo rodin**

Podle reprezentativního výzkumu provedeného v roce 2003 v České republice Sociologickým ústavem AV ČR a Filozofické fakulty UK zažije některou z forem domácího násilí za svůj život 38 % žen.

- **Domácí násilí jsou spíš hádky, "italská manželství"**

K domácímu násilí dochází záměrně a opakovaně. Je třeba odlišit běžný manželský či partnerský konflikt, při němž proti sobě stojí dva jedinci ve stejné pozici a domácí násilí - kde to je vystrašená oběť a násilník. Domácí násilí navíc není jen hádkou - kromě psychického teroru (vyhrožování, ponižování, odpírání potravy či spánku) často dochází k surovému fyzickému napadání, které končí vážným zraněním s celoživotními následky či dokonce smrtí.

- **Příčinou domácího násilí je především alkoholismus partnera**

Příčinou domácího násilí je snaha získat kontrolu nad partnerem. Alkohol může sloužit jako "spouštěcí prvek" nebo jako výmluva, není ale příčinou násilí.

- **Za domácí násilí si mohou ženy samy, muže totiž provokují**

Řada pachatelů není ochotna převzít zodpovědnost za násilí, takže z něj obviňují oběť. Násilní partneři se na "vyprovokování" k násilí vymlouvají často - důvodem k násilí podle nich může být cokoliv, co není podle jejich představ. Ovšem i kdyby je někdo "provokoval", těžko by např. napadli kolegu či kolegyni v práci, spolucestujícího apod. K násilí se v rodině uchýlí proto, že mají pocit, že si to mohou dovolit, a proto, že chtějí

získat nad partnerkou absolutní moc a kontrolu. Omluvou pro fyzické napadení či psychický teror ale nemůže být žádné jednání ani fakt, že se jedná o partnerku či manželku. Za násilí má vždy odpovědnost ten, kdo se ho dopouští. Pouze on má možnost rozhodnout, jak se bude chovat, za použije násilí či nikoliv. Domácí násilí nebývá nezvládnutím konfliktu, ale chováním, které má vést k získání kontroly a moci nad partnerkou (popř.partnerem) a jejím udržením.

- **Ženy mají násilí ve vztahu rády**

Druhý nejčastěji rozšířený mýtus, často podporovaný porno průmyslem. Prakticky žádná žena však netouží po soužití, v němž by byla tlučena, ponižována, psychicky deptána.

- **Situace asi není tak strašná, jinak by partnerka od násilníka odešla**

Ženy neodcházejí od násilného partnera z řady důvodů - chtějí zachovat dětem úplnou rodinu, mají k partnerovi stále citový vztah, omlouvají jeho jednání a hledají chyby především v sobě. Mezi důvody, proč oběť neodejde, ale patří i strach z fyzického napadení, zastrašování a vydírání ze strany partnera, pocit bezmoci a beznaděje, ekonomická závislost. Samotný odchod navíc domácí násilí nevyřeší – řada pachatelů se násilí dopouští i nadále a snaží se získat ztracenou kontrolu nad obětí.

- **Oběť a pachatele domácího násilí lze snadno rozpoznat**

Domácí násilí může být skryto za zdmi domova po velmi dlouhou dobu a to i před příbuznými oběti. Ta se totiž za násilí stydí nebo se obává reakce pachatele, a tak svá zranění maskuje, případně je vysvětluje jinými příčinami. Naopak násilí partneři se svému okolí jeví jako příjemní a sympatičtí lidé, kteří se ke své partnerce a dětem chovají dobře – násilí se totiž dopouštějí pouze vůči své partnerce a v soukromí a tak se chovají jako „doktor Jeckyl a Hyde“.

Pomoc obětem násilí znesnadňují mýty, ale také popírání tohoto jevu. To probíhá na několika úrovních:

• Popírání **existence** domácího násilí (žádný takový problém není)

• Popírání **závažnosti** domácího násilí (problém existuje, ale není příliš závažný)

• Popírání **řešitelnosti** domácího násilí (s tímto problémem se nedá nic dělat)

http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/myty-o-domacim-nasili/

Příloha č. 3

Zákon o sociálním zabezpečení - §74

§ 74a

(1) Osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, se poskytuje bezprostřední individuální psychologická a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy. Těmto osobám se rovněž zprostředkuje poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní. Pro poskytování pomoci těmto osobám se zřizují intervenční centra.

(2) Součástí pomoci podle odstavce 1 je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra plní koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci.

(3) Zaměstnanci intervenčních center jsou při pomoci osobám ohroženým násilným chováním povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při výkonu své činnosti dozvěděli. Sdělit takové skutečnosti mohou jen se souhlasem osob, kterých se tyto údaje týkají, nebo pro účely trestního řízení orgánům činným v trestním řízení i bez takového souhlasu.

§ 74b

(1) Pomoc osobám ohroženým násilným chováním se poskytuje převážně na základě podnětu doručeného intervenčnímu centru Policií České republiky podle zvláštního právního předpisu[50a)]; tímto podnětem je opis rozhodnutí o vykázání nebo o zákazu vstupu do společného obydlí a opis úředního záznamu o provedených úkonech. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta na základě žádosti osob ohrožených násilným chováním i bez takového podnětu.

(2) Intervenční centrum je povinno kontaktovat osobu, která byla v rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí označena za osobu ohroženou násilným chováním, a to ve lhůtě nejpozději do 48 hodin od doručení podnětu, jinak vždy bezodkladně poté, co se dozví o ohrožení osoby násilným chováním.

(3) V rámci prvního kontaktu s osobou ohroženou násilným chováním intervenční centrum zjišťuje, zda tato osoba porozuměla všem informacím poskytnutým příslušníky Policie České republiky a zda jí byla zajištěna dostatečná ochrana a bezpečí. Dále pomoc zahrnuje i následnou poradenskou činnost.

(4) Intervenční centrum je povinno oznamovat příslušnému krajskému úřadu počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc. 24)

24) Sbírka zákonů – zákon č. 135 http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb06135&cd=76&typ=r

Příloha č. 4

Bezpečnostní plán

- U někoho, komu věříte, si uschovejte náhradní klíče, oblečení, důležité dokumenty, lékařské předpisy a nějaký peněžní obnos.
- Uschovejte si jakýkoli důkaz o násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění atd.).
- Naplánujte si nejbezpečnější dobu k případnému útěku.
- Pamatujte si, kam se můžete obrátit o pomoc. Řekněte někomu, co se s vámi děje. Noste s sebou telefonní čísla svých přátel, příbuzných a azylových domů.
- Pokud jste v nebezpečí a potřebujete pomoc, zavolejte policii (tísňové volání 158, 156, 112).
- Pokud jste zraněn/a, jděte na pohotovost nebo k lékaři a oznamte, co se vám stalo. Požádejte je, aby vaši návštěvu zadokumentovali, případně vám napsali zprávu (viz materiály ke stažení – informační karty).
- Poučte své děti a určete jim bezpečné místo v bytě (pokoj, který jde zamknout) nebo v okolí (např. sousední dům, kam se mohou uchýlit, pokud potřebují pomoc). Ubezpečte je, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne ochraňovat vás.
- Domluvte si signál se sousedy – např. světlo venku je rozsvícené, zavolejte policii…
- Pokud jste napaden/a během telefonování na policii – nechejte telefon vyvěšený, hlasitě mluvte a křičte.
- Když přijede policie, jděte s ní do jiného pokoje, abyste mohl/a mluvit bez přerušování.
- Neodmítejte lékařské vyšetření.
- Po útoku neuklízejte ihned – důkazy (rozbité sklo, potrhané oblečení, chomáče vlasů…) sesbírejte do igelitového sáčku a předejte policii.

- Škody vyfotografujte, snímky dejte vyvolat i s datem.
- Zjistěte si jména a čísla policistů.

Zeptejte se policistů: - Bude pachatel/ka do večera nebo v noci propuštěn/a?
- Jak mě ochráníte, pokud se rozzuří a stane se násilnější?
- Bylo by lepší, kdybych odešel/odešla?

- Nepopírejte násilí před dětmi, řekněte jim pravdu tak, aby jí porozuměly.
- Když nemáte dost času bezpečně odejít, nezdvihejte malé dítě, protože bude ve vašem náručí zranitelnější.

Seznam užitečných rad pro možný únos dětí:

- Učte své děti rozpoznat, kde se nacházejí (jména měst, restaurací, cest…), vyznat se v mapě.
- Naučte je nechávat vzkazy na ubrouscích nebo na papírových utěrkách na toaletách.
- Naučte je, jak požádat o pomoc lidi oblečené v policejních nebo vojenských uniformách.

Při soudním projednávání se snažte nebýt nervózní, plačtivý/á a unáhlený/á.

Podrobnější rady pro případ, že:

a) se chystáte na útěk z domu
b) máte děti
c) nevíte, co si vzít s sebou
d) nevíte, jak utajit svou adresu
e) potřebujete znát pravidla pro obranu při pronásledování (stalking)

a) útěk z domu

1. Nenechte se uzavřít v části domu, kde nejsou okna ani žádný východ, nebo kde se nacházejí nějaké možné zbraně, jako je kuchyň nebo koupelna. Držte se dál od míst, kde jsou umístěny pušky a pistole, sekery, řetězy, palice a jiné nářadí. Hned když vycítíte, že se blíží násilnosti, snažte se násilnou osobu odvést pryč od těchto míst.

2. Zapamatujte si důležitá telefonní čísla, jako je krizová linka pro osoby ohrožené domácím násilím, policie, organizace pro zneužívané starší lidi, nebo místní azylový dům. Naučte děti používat telefon a zavolat policii, sousedy nebo někoho jiného, kdo může pomoci. Neukládejte tato čísla do paměti telefonu, protože by je mohl objevit váš partner/vaše partnerka.

3. Svěřte se přátelům nebo příbuzným, kterým věříte. Je důležité, abyste si vytvořil/a podpůrnou síť, kde se vám dostane pomoci. Pokud jste izolován/a od ostatních, bude to pro vás těžké, ale snažte se začít.

4. Naplánujte si únikové cesty ze všech dveří a oken, včetně těch ve sklepě a v horních patrech. Kterou cestu můžete použít, kudy se můžete dostat ven? Když bydlíte v paneláku, kde je východ jen skrze vchodové dveře, jak se dostanete ven? Rozhodněte se, co udělat, pokud je zima a vy se nemůžete zastavit a vzít si kabát. Co se stane v noci, kdy nic v okolí není otevřené a sousedi spí? Máte provaz, abyste se mohla spustit z okna v horním patře?

5. Promyslete si důvody, kvůli kterým byste mohl/a odejít během dne nebo noci, aby to násilnou osobu ještě více nevyprovokovalo. Možná musíte něco donést sousedům. Nebo jste si zapomněl/a tašku venku v autě. Když už jste venku, nezastavujte se, než dojdete k telefonu. Zavolejte hned policii nebo někoho, komu věříte. Policii můžete zavolat bezplatně (tísňové volání 158).

6. Rozhodněte se, kam půjdete, až se dostanete ven. Zjistěte ve svém okolí místa, kde mají otevřeno nepřetržitě – policie, hasičská stanice a nemocnice. Tam je dobré jít, protože vám mohou ihned pomoci a ochránit vás. Zeptejte se souseda, jestli můžete

v případě nouze kdykoliv přijít. (Nebo zaklepejte na dveře komukoli. Většina lidí vám pomůže, nebo alespoň zavolá policii.) Pokud v okolí není jiné místo než např. hotel, rozhodněte se napřed, který to bude. Vyzkoušejte si tam několikrát jít, abyste to v čase krize viděl/a jako bezpečnější možnost než setrvání s násilnou osobou.

7. Rozhodněte se, jak se tam dostanete. Jezdí ve vašem okolí veřejná doprava i v noci? (Mějte u sebe vždy peníze nebo jízdenky na autobus, metro nebo taxi.) Můžete dojít tam, kam chcete, předtím než vás dostihne? Jsou kočárky pro děti na dostupném místě? Pokud máte auto, ujistěte se, že je vždy pojízdné. I kolo udržujte v dobrém stavu. Domluvte se s nějakým známým řidičem, aby vás v případě nouze vyzvedl, nebo se s vámi setkal na předem určeném místě blízko vašeho domova.

8. Domluvte se s vašimi přáteli nebo sousedy na hesle, které bude znamenat, že potřebujete pomoc. Zavolejte z okna nebo zvedněte telefon a řekněte: "Došla mi káva" nebo: "Hrozně mě bolí hlava" nebo: "Máš ještě ten červený šátek, co jsem ti půjčila?" nebo: "Potřebuju ten šroubovák, co jsem ti půjčil." Domluvte se s nimi, aby zavolali policii, když heslo uslyší. Požádejte je, aby zavolali policii, pokud uslyší něco, co zní jako probíhající napadení, pokud uslyší křičet nebo plakat vaše děti nebo zvuky násilí jako je rozbíjení nábytku nebo skla.

9. Zabalte si pohotovostní tašku s penězi, oblečením na převlečení a důležitými dokumenty. Také si uschovejte drobné na telefon, klíče od auta a od domu a dostatek peněz na taxík – nejlépe mimo dům tam, kde se k nim můžete rychle dostat. V nouzové situaci budete možná donucen/a odejít bez peněženky nebo tašky, kde si většina lidí nechává peníze, kreditní karty a klíče. Možná byste si tašku měl/a nechat u souseda nebo v kufru auta. Zvažte, zda ji nechat v práci. Nechte si dostatek peněz na zaplacení několika nocí v motelu, pokud je to místo, kam byste utekl/a.

10. Na venkově, kde v okolí není nikdo, kdo by vám pomohl a policie může být hodiny vzdálená, je ještě důležitější, abyste byl/a ve spojení s pomocnou sítí pro osoby ohrožené domácím násilím a spolu s nimi vytvořila bezpečnostní plán. Snad se vám podaří vymyslet způsob, jak zavolat někomu, kdo vám pomůže, když policie není schopná rychle zareagovat. Můžete si vytvořit "kamarádský systém", kdy se budete

s jinou osobou pravidelně kontrolovat, vyvinete si hesla signalizující, že jste v nebezpečí a cesty, jak zajistit dopravu v případě krizové situace. Můžete danou osobu zburcovat, opustit dům a dojít na určené místo, kde vás ona nebo někdo jiný brzy vyzvedne. Nebo si můžete dohodnout místo, kde se budete schovávat, dokud nepřijde pomoc.

b) když máte děti

1. Utíkat s dětmi je komplikovanější. Pokud se vše stane tak rychle, že děti nemůžete vzít s sebou, vraťte se co nejdříve s policistou a vyzvedněte je. Nejen že mohou být v nebezpečí zneužití ony samy, ale násilník se může rozhodnout, že je vezme jako rukojmí. Osoby ohrožené domácím násilím často neutečou z domu – i když je ohrožen jejich život – protože mají strach o své děti nebo se bojí, že je násilník nepustí zpět.

2. Zahrňte své děti do únikového plánu a nacvičte jej s nimi. Označte jim bezpečné místo, kde se mohou schovat a vysvětlete jim, aby utekly k sousedům, když uslyší, že začíná násilný incident. Ujistěte je, že jejich úkolem je být v bezpečí a ne vás ochránit.

3. Informujte orgán sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) o důvodu pro opuštění bytu nebo domu. Navrhněte způsob komunikace s druhým rodičem.

c) co si vzít s sebou

1. Pokud vás násilí donutilo opustit domov, potřebujete co nejrychleji pomoc. Mějte proto důležité doklady – nebo jejich fotokopie – na místě, kde se k nim můžete okamžitě dostat nebo ve vašem únikovém zavazadle.

2. Násilné osoby často ničí rodné listy, očkovací průkazy a školní záznamy dětí, protože vědí, že bez nich bude vaše žádost o náhradní ubytování nebo o podporu zpožděna a děti se nebudou moci zaregistrovat v nové škole. Bez hotovosti nebo kreditních karet

si nemůžete nic koupit. Pokud hrozí, že vám vezme kreditní karty, zapište si a schovejte si předem někde jejich čísla. Dobrý nápad je mít vlastní kreditní karty, bankovní účet a úspory, pokud je to možné. Když během týdne ušetříte nějaké peníze, někam je pod svým jménem uložte. Bance dejte adresu na své pracoviště nebo na někoho, komu důvěřujete. Nechte si u spolehlivých přátel kopie všech důležitých dokladů, nebo si je uložte v práci do trezoru, máte-li možnost.

Ujistěte se, že následující věci jsou na bezpečném místě:

- **řidičský průkaz a technický průkaz od auta**
- **rodné listy**
- **občanský průkaz**
- **průkazy pojištěnce**
- **pasy a imigrační dokumenty**
- **záznamy o školní docházce dětí**
- **lékařské předpisy, léky, brýle**
- **důkazy o domácím násilí – lékařské záznamy, policejní záznamy a jiné**
- **bankovní karty, kreditní karty a šeková knížka**
- **váš adresář s telefony**

Dokud se váš život nestabilizuje, požádejte přátele nebo příbuzné, aby s vámi několik dní zůstali. Dokonce i to, že si domů často zvete přátele, aby vás morálně podpořili, dá násilné osobě vědět – pokud pravidelně projíždí kolem vašeho domu – že nebýváte doma sám/sama. (Ale pokud vás bude podezřívat, že vás navštěvuje jiný muž/jiná žena, může to být nebezpečné).

d) jak utajit svou adresu

1. Pokud nechcete, aby váš/vaše bývalý/á partner/ka věděl/a, kde jste, buďte velmi opatrný/á při udávání adresy. Adresy mohou být lehce vypátrány přes osobní záznamy jako jsou daňová přiznání, lékařské zprávy, registrace voličů, přes školy, lékařské ordinace, veřejné knihovny a videopůjčovny. Dokonce předpisy na brýle mohou být sledovány. Než někomu dáte svou skutečnou adresu, promyslete si to.

2. Nepředplácejte si žádné doručování do domu – noviny, mléko nebo plenky. Vyhněte se dovozu jídla (většina rozvážkových občerstvení pracuje s počítačem, takže vaše adresa a telefonní číslo jsou evidovány.

3. Použijte adresu do práce nebo adresu někoho, komu ve všem důvěřujete. Vysvětlete přátelům a rodině, jak je důležité tajit vaši adresu. Možná se pokusí okouzlit nebo přinutit někoho vám blízkého, aby odhalil vaši adresu. Řekne, že vás chce jen na minutu vidět nebo vidět své děti. Může volat vaše přátele a vyhrožovat jim fyzickým násilím, když nedostane informace, které chce. Může předstírat, že je někdo, kdo vám má doručit důležitou zprávu a chtít vaše telefonní číslo. Připomeňte svým známým, jak je tento muž/tato žena nebezpečný/á a jak jednoduché je získat něčí telefonní číslo a najít ho. Řekněte jim, aby oznámili policii výhružky nebo obtěžování, kterému jsou vystaveni.

e) pravidla při pronásledování (stalking)

Pronásledování (stalking) je úmyslné, zlovolné pronásledování, které ohrožuje vaši bezpečnost a snižuje kvalitu života. Hlavním znakem je opakované a dlouhodobé obtěžování známé či neznámé osoby nevyžádanou a nechtěnou pozorností. Pronásledování vždy narušuje privátní sféru života.

Typické projevy nebezpečného pronásledování:

- Opakované a pro oběť skličující pokusy o kontakt cestou dopisů, telefonátů, mailů, SMS, zasíláním drobných předmětů apod.
- Demonstrování moci v podobě přímých nebo nepřímých výhrůžek, které u normální, „rozumné“ osoby vzbuzují oprávněný strach a obavy (např. pravidelné sledování oběti v odstupu 1 metru cestou z práce domů)
- Ničení věcí

Naučte se žít, jako byste bydlel/a ve velice nebezpečné části světa. Vždy buďte ostražitý/á.

Tady jsou některé sebeobranné tipy, kterými se můžete řídit:

- Nenakupujte vždy ve stejnou dobu, změňte banku, supermarket i nákupní středisko
- Když jdete do kostela, školy nebo do společnosti, mějte sebou vždy člena rodiny nebo známého
- Pokud pronásleduje vaše auto, tiskněte houkačku nebo alarm, abyste ho/ji vystrašil/a, zastavte u nejbližšího obchodu nebo jiného místa, kde je hodně lidí a zavolejte pomoc
- Noste sebou u klíčů legální pepřový spray, spray se slzným plynem nebo alarm (některý typ alarmu si můžete zavěsit na krk jako přívěšek, funguje ale jen ve vzdálenosti menší než 30 – 50 metrů od vašeho telefonu)
- Nastavte záznamník tak, abyste mohl/a nahrávat hovory, kdykoliv zvednete telefon. Vždy mějte přístroj zapnutý. Také si připravte další volné pásky, abyste

mohl/a vyndat pásku s výhrůžkami a vzít jí na policii nebo k vyšetřovateli jako důkaz.Telefonní obtěžování je složité dokázat jen se samotnými telefonními záznamy. Záznamy totiž ukazují, že bylo voláno z určitého čísla, ale není tu žádný důkaz o tom, kdo volal. Z nahrávek volání mohou úřady nejen identifikovat hlas, ale i slyšet zlobu nebo hrozby.

- Vždy u sebe noste mobilní telefon, abyste mohl/a kdykoliv zavolat pomoc

Pamatujte, že důležité je začít řešit agresivní chování co nejdřív. Čím dříve se s agresí začne pracovat, tím je větší pravděpodobnost úspěchu. Pomoci vám mohou odborníci,např. školní psychologové, dětští psychologové a psychiatři, etopedi. Naleznete je v samostatných organizacích nebo v různých zařízeních pracujících s problémovými dětmi a mládeží. Agresivní chování svého potomka můžete konzultovat anonymně na linkách důvěry pro dospělé, na Rodičovské lince, na lince Dona a v poradnách Bílého kruhu bezpečí.

http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/prakticke-rady/bezpecnostni-plan/r104